

МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОЇНА

МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОЇНА

МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОЇНА

Видання Синодального Управління
Духовно-патріотичного виховання
у зв'язках із Збройними Силами та
іншими військовими формуваннями
України

Київ 2005

з благословення
Святійшого Патріарха
Київського
і всієї Руси-України
ФІЛАРЕТА

Видано за сприяння
товариства Св. Андрія
Первозванного (США)
Віктора Візір,
Михайло Герець

Молитовний труд –
найважчий духовний
подвиг, який звершує кожний
християнин на шляху до спасін-
ня. Святі отці навчають, що дар
молитви не можна досягнути без
наполегливої внутрішньої праці
та дисципліни розуму. У цьому
виданні зібрані молитви, якими
християнин може звертатися за
допомогою до Всеблагого і Все-
сильного Бога і може дякувати
за отримані від Нього добро-
дійства. Проте слід пам'ятати,
що навчитися молитися можна

не через метод, а через поглиб-
лення віри і духовного розумін-
ня у тій мірі, яку Господь від-
криває кожному з нас.

Нехай даний молитовник ста-
не духовною втіхою для кожно-
го військовослужбовця, який
прагне молитви та вважає її
стержнем духовного життя.

*прот. Дмитрій,
Голова Синодального Управління
Духовно-патріотичного виховання
у зв'язках із Збройними Силами
та іншими військовими формуваннями України*

ЗМІСТ

ЧАСТИНА ПЕРША

Християнський погляд на загаль- ний військовий обов'язок	8
Військова служба благословенна Богом. Виконання у всій повноті заповіді Божої про любов до ближніх	8
Істотні ознаки воїна-християнина	9
Військова присяга	9
Значення військової присяги для воїнів-християн	10

8	МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОІНА
Військовий прапор – носій високого духу героїзму та перемог. . . 10	
Необхідність покори військових своїм керівникам 10	
Значення листування з рідними для воїна-християнина. 11	
Молитва, любов і віра в Бога – духовна зброя. 11	
Молитва і благочестя – запорука здоров'я та успіху військово-службовця 11	
Атмосфера християнської любові і дружби – запорука успіху у військовій справі 12	

зміст	9
Духовне значення вивчення вітчизняної військової історії . . 12	
Роль військового священика у Армії 14	
Гімн України 14	
Молитва за Україну 14	

ЧАСТИНА ДРУГА
Закон Божий

Про Бога 16
Властивості Божі 16
Про всесвіт 18
Старий Завіт 20

10	МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОІНА
Новий Завіт. 20	
Про гріх. 20	
Уроки покаяння. 21	
Про Хресне знамення 22	
Чому ми називаємося християнами? 24	
Про храм 24	
Про святі ікони 25	
Як зображується Бог на святих іконах. 25	
Призначення людини 26	
Про святих людей. 26	
Про святих ангелів 28	
Дві головні Божі заповіді 28	
Заповіді блаженства 28	

зміст	11
Церковні заповіді 29	
Десять заповідей Божих 29	
Істини віри 29	
Сім святих Таїнств, які встановлені Ісусом Христом . . . 30	
Чесноти християнські. 30	
Сім діл тілесного милосердя . . . 30	
Сім діл духовного милосердя . . . 31	
Головні гріхи і протилежні їм чесноти. 31	
Гріхи проти Святого Духа 31	
Умови успішної сповіді 31	
Останнє, що не мине кожну людину 31	

12	МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОІНА
ЧАСТИНА ТРЕТЯ	
Православний молитовник.	
Про молитву 32	
Де і коли можна молитися Богу? 32	
Як треба хреститися 32	
Які бувають молитви 33	
Молитви ранішні 33	
Молитва до Святого Духа. 34	
Трисвяте 34	
Мале славослів'я 34	
Молитва до Пресвятої Тройці. . . 34	
Молитва Господня 34	
Тропарі Тройці. 34	

зміст	13
Молитва до Пресвятої Богородиці 35	
Псалом 50 35	
Символ Віри 36	
Молитва св. Макарія до Пресвятої Тройці 36	
Молитва до святого Макарія Великого . . 36	
Молитва Ангелу-охоронителю. . . 37	
Молитва до святого, ім'я якого носиш 37	
Молитва за живих. 37	
Молитва за померлих 38	
Молитви вечірні 38	
Молитва св. Іоана Дамаскіна 39	

14	МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОІНА
Молитва щоденного сповідання гріхів 39	
Молитва за недужого 40	
Молитва перед прийняттям їжі . . 40	
Молитва після прийняття їжі . . . 40	
Молитва перед навчанням 40	
Молитва після навчання 41	
Молитва перед сповіддю 41	
Молитва після сповіді 42	
Молитва перед початком всякого доброго діла 42	
Молитва після скінчення всякого доброго діла 42	
Молитва на всяку потребу 43	
Молитва за хворого 43	

зміст	15
Чин благословення в далеку подорож. 43	
Молитва на день народження. . . 44	
Молитва на новий рік. 44	
Тропар до Хреста і молитва за Батьківщину 44	
Молитва до Великомученика Юрія Переможця про збереження життя. 45	
Молитва до Великомученика Димитрія Солунського. 45	
Псалом 90 45	
Таїнство Хрещення. 46	
Таїнство Покаяння 46	
Божественна Літургія 47	

16	МОЛИТОВНИК ДЛЯ ВОІНА
Таїнство Причастя 47	
Молитви перед Святим Причастям 48	
Церковні свята 49	
Великі свята 49	
Пости. 50	
Церковний календар цілого року. 50	
Синодальне Управління ДПВ. . . . 60	

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ЗАГАЛЬНИЙ ВІЙСЬКО- ВИЙ ОБОВ'ЯЗОК

В Україні на даний час існує загальний військовий обов'язок. Відомі численні факти ухилення призовників від виконання цього обов'язку. З цього приводу слід зазначити, що відповідальність за такі порушення вони нестимуть не тільки перед державою, але і

перед Богом. Крім того, якщо державних посадових осіб і можна певними способами обійти чи переконати у своїй нездатності нести військову службу, то Богу відома і явна, і таємна діяльність кожної людини. Якщо ж юнак намагається все сприймати на основі християнського світогляду, то служба у війську для нього є лише однією із можливостей духовного вдосконалення. Адже військова дисципліна, суворі

умови життя та численні випробування допомагають людині вдосконалюватися не тільки фізично, але й духовно. Духовно-фізичне загартування допомагає юнаку стати не тільки справжнім чоловіком, але і справжнім християнином. Бо ж для духовного вдосконалення вкрай необхідною є наявність сили волі, сформувати яку допомагає військова служба. Випробування, які молода людина переносить у війську, як ні-

що інше, допомагають їй розкрити та реалізувати численні, Богом даровані, таланти. Труднощі, пов'язані із військовою службою, підсилюють віру людини в Бога та Його допомогу, ілюструють реальність людських можливостей. Для справжнього християнина служба у війську – це можливість виконати у повній мірі заповідь про любов до ближнього через готовність пожертвувати своїм життям заради спокійного

життя всього суспільства. Як бачимо, християнська свідомість передбачає щире виконання кожним громадянином нашої держави свого військового обов'язку. А будь-яке ухилення від його виконання ілюструє не тільки моральну слабкість, а й явне ігнорування призовником заповіддю про любов до ближнього.

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА БЛАГОСЛОВЕННА БОГОМ. ВИКОНАННЯ У ВСІЙ ПОВНОТІ ЗАПОВІДІ БОЖОЇ ПРО ЛЮБОВ ДО БЛИЖНІХ.

Сам Христос похваль- но відгукнувся про велику віру сотника Римського війська і змілів хворого його слугу, але жодним словом не обмовився про шкідливість чи непотрібність військової служби (Лк. 7, 1–10). А

святий Іван Хреститель звертався до воїнів із таким повчанням: «Нікого не кривдьте, ані не оскаржуйте фальшиво, задовольняйтеся платнею своєю» (Лк. 3, 14). Таким чином, військова служба, як і діяльність людини у будь-якій іншій сфері суспільного життя, благословенна Богом.

Поняття «ближній» у широкому сенсі цього слова стосується не тільки окремо взятої людини, але і держави чи народу взагалі. Тому заповідь

про любов до ближнього і має таке широке значення. А із любові до Батьківщини та до свого народу визріває та найвища жертвна любов, яка називається самопожертвою. Такій любові найвищу оцінку дав Господь наш Ісус Христос: «Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу (тобто життя своє) поклав би за друзів своїх» (Ін. 15, 13). У дні мирного життя самопожертва християнина має проявлятися

в його самовідданій праці, спрямованій на добро і процвітання Вітчизни та свого народу. У дні лихоліть, небезпеки вона має проявлятися в готовності пожертвувати своїм життям заради спасіння Батьківщини, збереження її цілісності та незалежності. У мирний час в постійному стані готовності до такої самопожертви знаходяться військовослужбовці і інші представники силових структур.

ІСТОТНІ ОЗНАКИ ВОІНА-ХРИСТΙΑНИНА

Воїн-християнин повинен істотно відрізнитися від тих воїнів, які далекі від християнського світосприйняття. Адже він на свій службовий обов'язок дивиться із позицій вічності, для нього справжніми цінностями являються виключно ті, які мають вічний і духовний характер. Тому воїн-христия-

нин мужній і самовідданий, перший у бою, але останній серед тих, хто прагне відзнаки чи нагороди. Християнська свідомість обумовлює милостиве ставлення до переможених ворогів, вміння співчувати та допомагати їм. Ідучи навіть на смерть заради блага своїх ближніх, воїн-християнин керується не тільки обов'язком перед державою чи своїм народом, а в першу чергу християнською заповіддю про любов до

ближніх. Ця ж християнська любов ніколи не дозволить воїну-християнину залишити пораненого побратима на полі бою, якщо це, навіть, і небезпечно для життя. У воїна-християнина за будь-яких обставин може бути тільки один страх – не виконати свого обов'язку перед Вітчизною та своїм народом. А вартість свого життя він завжди порівнює із вартістю численних життів своїх співвітчизників та інших воїнів.

ЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПРИСЯГИ ДЛЯ ВОЇНІВ-ХРИСТІЯН

Воїн-християнин повинен серйозно ставитися до прийняття військової присяги. Військовослужбовець, який її приймає, перед усіма присутніми, всім народом засвідчує щирість свого бажання чесно виконувати свій військовий обов'язок. Невидимим і абсолютно

об'єктивним свідком цього є Сам Господь. У Святому Письмі наголошується про необхідність чіткого виконання людиною даної нею присяги (Втор. 23, 21–23; Еккл. 5, 4). Історія військової присяги сягає ще Старозавітних часів. Так, пророк Мойсей брав із підпорядкованих йому військовослужбовців присягу, що вони будуть служити як Істинному Богу, так і йому, як своєму верховному вождю і полководцю (Чисел

10, 8; Втор. 6, 13). У Старому Завіті ми також читаємо: «Якщо хто не виконає присягу за чистою совістю, той нехай знає, що він смертю помре (3 Цар. 43, 44). (Словосполучення «смертю помре» у даному випадку означає позбавлення участі людини у вічних духовних благах). Отже, релігійне християнське світосприйняття вимагає від військовослужбовця щирого виконання військової присяги та серйозного ставлення до неї.

ВІЙСЬКОВИЙ ПРАПОР – НОСІЙ ВИСОКОГО ДУХУ ГЕРОЇЗМУ ТА ПЕРЕМОГ

Кожна військова частина має свій прапор. В обов'язок всіх військовослужбовців входить його охорона та захист. У воїна-християнина є суто християнські мотиви ставлення до військового прапора. Адже у Святому Письмі міститься чітке свідчення про наявність

Божого благословення на присутність прапорів у військах. Історія військових прапорів сягає ще Старозавітних часів. Так, Старозавітний пророк Мойсей отримав від Бога наказ виготовити прапори для кожного полку та постійно тримати їх на високому місці, щоб всі воїни з благословенням і надією на Божу допомогу дивилися на них (Чисел 2, 2–4). Військовий прапор – це носій і свідок високого духу та досягнень

тієї чи іншої військової частини. Разом із прапором одне покоління військових передає іншому і свій досвід, і щирість виконання службового обов'язку, і дух героїзму та відданості здійснюваній справі. Таким чином, військовий прапор для воїна-християнина має не тільки матеріальну, а й духовну цінність.

НЕОБХІДНІСТЬ ПОКОРИ ВІЙСЬКОВИХ СВОЇМ КЕРІВНИКАМ

Однією з умов забезпечення високої боєздатності армії є дисципліна та чітке виконання розпоряджень військового керівництва. «Кожна людина нехай підкоряється вишій владі, бо немає влади не від Бога; існуючі ж влади поставлені Богом. Тому той, хто проти-

висься владі, протривисься Божому повелінню. А ті, що протривляться, самі викличуть на себе осуд. Бо начальник страшний не для добрих діл, а для злих. Чи хочеш не боятися влади? Роби добро і одержиш похвалу від неї. Бо начальник є Божий слуга, тобі на добро. А якщо робиш зло, бійся, бо він недаремно носить зброю, він – Божий слуга, месник на покарання того, хто робить зло. І тому потрібно під-

коряться не тільки зі страху покарання, але й заради совісті», – закликає святий апостол Павло усіх християн (Рим. 13, 1–5). Зрозуміло, що цей заповіт апостола підлягає найретельнішому виконанню військовослужбовцями. І воїн-християнин повинен виконувати вказівки своїх керівників, керуючись при цьому не страхом перед покаранням, а вище наведеним закликом.

ЗНАЧЕННЯ ЛИСТУВАННЯ З РІДНИМИ ДЛЯ ВОІНА- ХРИСТИЯНИНА

Воїн-християнин у всіх своїх вчинках керується не страхом, а любов'ю до Бога та ближніх. Це обумовлює не тільки шанобливе ставлення до керівників та співслужбовців, а й до тих ближніх, які залишилися вдома, далеко від військової частини. Військовослужбов-

ці повинні пам'ятати, що їх рідні за них переживають і моляться. Тому солдатам особливо слід пам'ятати про всі побажання батьків. Вкрай важливим є часте писання листів своїм батькам та іншим родичам і друзям. Адже листування – це один із засобів спілкування, під час якого передається не тільки інформація, а й духовний стан, налаштованість, синівська любов та батьківське благословення. Справжній хрис-

тиянин знає, наскільки важливо є батьківська молитва за дітей перед Богом. Тому своїми частими листами та іншими способами спілкування воїн-християнин повинен надихати своїх батьків на щире молитву за нього.

МОЛИТВА, ЛЮБОВ І ВІРА В БОГА – ДУХОВНА ЗБРОЯ

Воїн-християнин надіється не стільки на свою мужність та силу своєї зброї, скільки на милість та допомогу від Бога. Старозавітний псалмоспівець Давид з цього приводу висловився так: «Не на лук я надіюся, і меч мій не спасе мене, а Ти, Боже, спасеш нас від ворогів наших і осорочиш тих, що повстали проти

нас» (Псал. 43, 7–8). А святий апостол Павло говорить про віру у грядучого Месію, як про духовну зброю, яка допомагала Старозавітному Ізраїлю «перемагати царства..., бути сильними на війні, проганяти полки чужинців» (Євр. 11, 33–34). Таким чином, до арсеналу зброї воїни-християни додають свою молитву, любов і віру у Бога.

МОЛИТВА І БЛАГОЧЕСТЯ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВ'Я ТА УСПІХУ ВІЙСЬКОВО- СЛУЖБОВЦЯ

Для того, щоб юнак повернувся із військової здоровим і неушкодженим, Церква пропонує йому переборювати свої пристрасті та недоліки і якомога ретельніше виконувати Божі заповіді. Так, із життєпису преподобного Миколи (день

пам'яті – 6 січня за новим стилем) відомий такий випадок. Цей святий до прийняття чернецтва ніс службу у візантійському війську. В переддень важкої і вирішальної битви він зумів стримати себе від гріха блудодійства. Вночі преподобному приснився сон, в якому він побачив поле, вкрите вбитими воїнами, і серед них одне пусте місце. Тоді святий зрозумів, що якби згрішив, то зайняв би це місце. А сон

його справдився у всій повноті, що і стало приводом для прийняття преподобним Миколою чернечого постригу. Таким чином, справжній воїн-християнин захищає себе не стільки зброєю, скільки молитвою і благочестивим життям.

АТМОСФЕРА ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЛЮБОВІ І ДРУЖБИ – ЗАПОРУКА УСПІХУ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ

Запорукою успішності здійснення військових операцій і належної підготовки солдатів є їх взаємна дружба та атмосфера християнської любові і доброзичливості. Воїни-християни повинні мати дружні стосунки з усіма співслуж-

бовцями, взаємно допомагати один одному порадою, співчуттям, переданням досвіду у володінні тим чи іншим видом військового мистецтва.

ДУХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ІСТОРІЇ

Досвід воєн і взагалі військової боротьби, хоч і є негативним, але надзвичайно важливим фактором у справі вироблення характеру народу, а також у справі оживлення його духу. Навіть тоді, коли даний народ зазнає поразки. Досить лише згадати силу духу «Слова

про похід Ігорів» 1185 року. Тоді в боротьбі з половцями наші русичі зазнали цілковитої поразки, але поетична розповідь про цю трагедію зворушує наш дух і сьогодні. А почавши від «Слова про похід Ігорів», у нас оспівано багато воєнних пригод, переживань і все вкладено в резервуар народної пам'яті. Причому, історія воєн і військової боротьби українського народу тісно пов'язана із його духовним життям.

Адже наш народ боровся не тільки проти національного, а в першу чергу проти духовного гніту. Тому вивчення національного військового досвіду має духовне значення для сучасних військовослужбовців.

РОЛЬ СВЯЩЕНИКА У АРМІЇ

Христос Спаситель, проповідуючи на землі Слово Євангелія, чітко визначив, що існує Царство Боже і царство світу цього. І ми не маємо права змішувати їх, бо кожне з цих царств має свою особливу ідеологію, свої закони і порядки. В Царстві Божому центр – це особистість, в царстві світу цього – колектив, тоб-

то суспільство, народ; в Царстві Божому головне – майбутнє вічне життя, у царстві світу цього – теперішнє, земне буття. Але, не дивлячись на це, не можна сказати, що ці два царства знаходяться у непримиримій протилежності. Вони навпаки доповнюють одне одного і можуть поряд існувати.

Так існує Церква і військо. Церква – як така, що перероджує душі, вища духовна

організація, військо – як гілка державної влади, утримує зло силою. Але при цьому і Церква і військо служать спільному ділу, різними шляхами, але підходять до однієї і тієї ж мети: примноження добра і обмеження зла. Істинна Церква християнізує, приєднує до свого тіла, просвітлює і преображає членів держави з усіма її законами і формами життя, з усіма її функціями, управлінням і структурою.

Таким чином, християнин являється громадянином двох царств – Божого і кесаревого. Відповідно до цього обов'язки повинен виконувати стосовно обох. Цього навчав Христос: «Віддавайте кесареви кесареви, а Боже – Богові» (Мф. 22, 21), а святий апостол Павло каже: «Нехай кожен лишається в званні такому, в якому покликаний був» (1 Кор. 7, 20).

Пастирі Церкви зобов'язані бути в армії. Тут вони не-

обхідні з багатьох причини. По-перше, військо – це частина великої пастви Церкви Христової і окормлення її таке ж необхідне, як і будь-якої парафії. Тому тут пастир виступає як звершувач богослужіння, як духівник, що оберігає військовослужбовців від відчаю, суми, жорстокості, озлоблення, запеклості та багатьох інших пороків, що легко розвиваються під впливом різних умов військового середовища. Також

пастир повинен підтримувати у військових почуття обов'язку, що являється головною і важливою ознакою людини – громадянина і християнина.

Пастирське піклування про живих і здорових військових, окрім звершення для них богослужінь, також повинно виражатися в уважному відношенні до їхніх духовних запитів і переживань, у проповідях з церковної кафедри, у духовних розмовах

з ними, у забезпеченні їх відповідними книгами і брошурами.

Сьогодні з його реаліями змушує нас визнати ту велику потребу у досвідчених і духовних пастирях в середовищі військових, яка спостерігається. Перед пастирем у війську стоїть завдання запобігти моральній деградації військовослужбовців внаслідок згубного впливу атеїстичної влади, прищеплення християнсь-

ких чеснот і формування волі. Така діяльність пастиря буде мати позитивне значення не лише в сфері духовного розвитку військових, але і у створенні таких Збройних Сил, де підкорення правді Божій стане вище підкорення будь-яким людським законам. Пастир повинен дати військовим усвідомлення того, що боротьба зі злом повинна бути правильною, щоб самій не стати злом, що не слід змушувати

себе добивати полоненого, гвалтувати жінку, допитувати ворога, навіть якщо цього від тебе вимагають. Прикладом із житій святих, які поєднували військову службу і християнську мораль, свідчать про можливість втілення ідеї християнізації війська сьогодні.

*прот. Дмитрій Садо'в'як,
Голова Студентського Управління ДДУ*

ВІЙСЬКОВА ПРИСЯГА

Я, (ім'я і прізвище), вступаю на військову службу й урочисто клянусь народу України завжди бути вірним і відданим йому, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів, неухильно дотримуватись Конституції та законів України, зберігати державну та військову таємницю.

Я клянусь захищати Ук-

раїнську державу, непохитно стояти на сторожі її свободи і незалежності.

Я присягаюся ніколи не зрадити народу України.

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА

Слова П. Чубинського,
Мелодія М. Вербицького

Ще не вмерла Україна, і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля!
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці!

Приспів:

Душу, тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краї панувати не дамо нікому.
Чорне море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще у нашій Україні доленька наспіє.

Приспів.

А завзяття, праця щира свого ще докаже,
Ще ся волі в Україні пісенька розляже.
За Карпати відіб'ється, згомонить степами,
Україні слава стане поміж народами.

Приспів.

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Боже великий, Єдиний,
Україну храни,
Волі й світла промінням
Ти її осіни.
Світлом науки й знання
Нас, дітей, просвіти,
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости.
Молимося, Боже єдиний,
Нам Україну храни,
Всі Свої ласки, щедроти
Ти на люд наш зверни.
Дай йому волю, дай йому долю,

Дай доброго світу,
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа!

ЗАКОН БОЖИЙ

ПРО БОГА

Бог створив увесь світ з нічого, одним своїм словом. Він може зробити все, що забажає. Бог – найвища сутність. Йому немає рівного нікого і ніде, ні на землі, ні на небі. Ми, люди, своїм розумом цілком збагнути Його не можемо. І самі ми нічого не могли б

дізнатися про Нього, якби Сам Бог не відкрив нам про Себе. Що ми знаємо про Бога, все це відкрито нам Ним Самим.

Коли Бог створив перших людей – Адама і Єву, – то являвся їм у раю і відкривав їм про Себе, як потрібно вірувати в єдиного істинного Бога і як виконувати Його волю.

Це вчення Боже спочатку передавалось усно з роду в рід, а потім, за спонукою Божою, було записане **Мойсеєм**

та іншими пророками у священні книги.

Нарешті **Сам Син Божий, Ісус Христос**, з'явився на землю і доповнив усе, що треба знати людині про Бога. Він відкрив людям велику таємницю, що **Бог один**, але **триєдиний в Особах**. Перша Особа – **Бог Отець**, друга Особа – **Бог Син**, третя Особа – **Бог Дух Святий**.

Це не три Боги, а один Бог у трьох Особах, **Тройця, єдиносущна і нероздільна**.

Усі три Особи мають однакове Божественне достоїнство, нема між ними ні старшого, ні молодшого; як **Бог Отець** є істинний **Бог**, так і **Бог Син** є істинний **Бог**, так і **Дух Святий** є істинний **Бог**.

ВЛАСТИВОСТІ БОЖІ

Бог відкрив нам про Себе, що Він – безтілесний і невидимий Дух (Див.: Ін. 4, 24). Це означає, що Бог не має ні тіла, ні кісток (як ми маємо), і нічого не має в Собі такого, з чого складається наш видимий світ, а тому ми Його бачити не можемо.

Щоб пояснити, наведемо приклад з нашого земного

світу. Ми не бачимо повітря, але бачимо його дії та прояви: рух повітря (вітер) має велику силу, здатну рухати великі кораблі і складні машини; ми відчуваємо і знаємо, що повітрям ми дихаємо і без нього не можемо жити. Так і Бога ми не бачимо, але дії Його й ознаки, мудрість і силу Його ми бачимо скрізь у світі і відчуваємо в самих собі.

Але невидимий Бог, з любові до нас, інколи являвся

деяким праведним людям у видимий спосіб – у подобі чи немовби у відображеннях Своїх, тобто в такому вигляді, в якому вони Його могли бачити, інакше вони загинули б від Його величі та слави.

Бог сказав Мойсеєві: «**Людина не може побачити Мене і залишитися живою**» (Вих. 33, 20). Якщо сонце засліплює своїм блиском і ми не можемо дивитися на це Боже творіння, щоб не осліпнути, то тим більше –

на Бога, що створив його. Адже **Бог є світло, і нема в Ньому ніякої темряви** (Див.: Ін. 1, 5), і живе Він у світлі неприступному (Див.: Тим. 6, 16).

Бог вічний (Див.: Пс. 89, 3; Вих. 40, 28).

Все, що ми бачимо у світі, колись почалося, народилося, колись і закінчиться, помре, зруйнується. У цьому світі усе недовговічне – усе має свій початок і свій кінець.

Колись не було ні неба, ні землі, ні часу, а був тільки один Бог, тому що Він початку не має. А не маючи початку, Він і кінця не має. Бог завжди був і завжди буде. Бог – **поза часом**.

Бог завжди є.

Тому він називається вічним.

Бог не змінюється (Див.: Як. 1, 17; Мал. 3, 6).

Нічого у світі немає постійного і незмінного, усе невпинно змінюється – росте, старіє, знищується; одне зміню-

ється іншим.

Тільки один Бог постійний, у Ньому немає ніякої переміни, Він не росте, не старіє, ні в чому і ніколи не змінюється. Яким Він був завжди, таким є тепер і таким залишиться навіки.

Бог завжди однаковий. Тому Він називається незмінюваним.

Бог всемогутній (Див.: Бут. 17; Лк. 1, 37).

Людині, якщо вона захоче щось зробити, потрібен якийсь

матеріал, без якого вона неспроможна зробити нічого. За допомогою фарб на полотні людина може написати прекрасну картину; з металу може зробити складну і корисну машину, та ніяким чином не може створити, приміром, Землю, на якій ми живемо, Сонце, яке світить і гріє, і багато іншого.

Тільки для одного Бога нема нічого неможливого, нема нічого такого, чого Він не міг би зробити. Він захотів ство-

рити світ і створив його, з нічого, одним Своїм словом.

Бог може зробити все, що забажає.

Тому Він називається всемогутнім.

Бог всюдисущий (Див.: Пс. 138, 7–12).

Бог завжди, в будь-який час знаходиться скрізь. Нема такого місця у світі, де Його не було б. Ніхто і ніде не може сховатися від Нього.

Бог – усюди.

Тому Він називається всю-

дисушим (Див.: 1 Ін. 3, 20; Євр. 4, 13) (Який скрізь перебуває).

Бог всезнаючий (Див.: 1 Ін. 3, 20; Євр. 4, 13).

Людина може багато чого навчитися, багато про що дізнатися, та всього знати людина не може. Окрім того, людина не може знати майбутнє, не може все чути і все бачити.

Тільки один Бог знає все, що було, що є і що буде. Для Бога немає різниці між днем

і ніччю: Він у будь-який час усе бачить і все чує. Знає кожного з нас, і не тільки те, що ми робимо і кажемо, але й те, що ми думаємо і чого жадаємо.

Бог завжди все чує, все бачить і все знає.

Тому Він називається всезнаючим (всевідаючим).

Бог всеблагий (Див.: Мф. 19, 17).

Люди не завжди бувають добрими. Часто буває, що людина когось не любить.

Тільки Бог любить нас усіх, і любить так, як ніхто з людей. Він дає все, що нам потрібно для життя. Все, що ми бачимо на небі і на землі, Господь створив для блага та користі людей.

Ось як про це сказав один богослов: «Хто дарував нам життя? Господь! Від Нього ми отримали розумну душу, здатну міркувати і пізнавати, від Нього ж ми отримали серце, здатне любити... Нас оточує повітря, яким дихає-

мо і без якого не можемо жити. Ми скрізь маємо воду, яка необхідна нам, як і повітря. Ми мешкаємо на землі, яка дає нам усяляку їжу, необхідну для підтримки і збереження нашого життя. Нас освітлює світло, без якого ми нічого не могли б здобути собі. Ми маємо вогонь, яким можемо зігріти і зігриваємо себе під час негоди і з допомогою якого готуємо собі їжу. І все це є дар Бога. Ми маємо батька, ма-

тір, братів, сестер, друзів; як багато вони приносять нам радощів, допомоги і втіхи! Та нікого з них ми не мали б, якби Господу не вгодно було дарувати нам їх».

Бог завжди готовий дати нам усяке добро, усяке благо і турбується про нас більше, ніж найдобріший батько про своїх дітей.

Тому Бог називається всеблагим чи всемилостивим (дуже добрим).

І ми називаємо Бога нашим

Отцем Небесним.

Бог всеправедний (Див.: Пс. 7, 12; 10, 7).

Люди часто кажуть неправду і бувають несправедливими. Бог же найвищою мірою справедливий. Він завжди береже правду і справедливо судить людей. Він не карає без причини праведника і не залишає людини без покари за кожен поганій вчинок, якщоби людина сама не виправить своє життя каяттям та добрими вчинками.

Тому Бог називається всеправедним і всеправосудним.

Бог усезадоволений (Див.: Діян. 17, 25).

Тільки один Бог усе має і Сам для Себе нічого не потребує, а навпаки, Сам дає всім і все.

Тому Він називається усезадоволеним.

Бог всеблаженний (Див.: Тим. 6, 15).

Бог не тільки усезадоволений, але завжди має в Самому Собі найвищу радість –

повне блаженство чи, як ми кажемо, найвище щастя.

Тому Бог називається всеблаженным.

І ми ніколи і ніде не можемо знайти собі істинної радості в житті (щастя), а тільки в Богові.

Бога ми називаємо **Творцем**, тому що Він створив усе видиме і невидиме.

Бога ми також називаємо **Вседержителем, Владикою і Царем**, тому що Він Своєю всемогутньою волею все, що

створив, тримає у своїй силі і владі, над усім владарує, царує і всім керує.

Промислителем ми називаємо Бога тому, що Він про все піклується, про все турбується.

ПРО ВСЕСВІТ

Усе, що ми бачимо навколо себе: небо, сонце, місяць, зірки, хмари, землю, на якій живемо, повітря, яким дихаємо, і все, що на землі: траву, дерева, гори, річки, моря, рибу, птаство, звірів, тварин, і, нарешті, людей, тобто нас самих, – усе це сотворив Бог. Світ є творіння Боже.

Ми бачимо світ Божий і розуміємо, як гарно і мудро

його збудовано.

Ось ми на луках. Над нами розкинулося наметом блакитне небо з білими хмаринками. А на землі буяє зелень, усе в квітах. У різнотрав'ї чути, як стрекочуть комахи, а над квітами пурхають метелики, гудуть бджоли, копошиться мошва. Уся земля тут немов великий гарний килим. Та жоден килим, зітканий руками людини, не зрівняється з красою Божої луки.

Пройдімося лісом. Там ми

побачимо багато різноманітних на вигляд і за будовою дерев. Там і могутній дуб, і струнка ялина, і кучерява береза, і духмяна липа, і висока сосна, і густий ліщинник. Там є і галявинки з кущами і найрізноманітнішими травами. Скрізь чути голоси птахів, дзижчання і стрекотіння комах. А скільки усяких звірів живе в лісі! А скільки там ягід, грибів та квітів! Це велике лісове царство.

А ось і річка. Вона плавно

несе свої води, виблискуючи на сонці, серед лісів, ланів і лук. Як у ній приємно скупатися! Навколо задуха, а у воді прохолодно і легко. І скільки в ній усіякої риби, жаб, водяних жуків та іншої живності! Там теж своє життя, свій світ.

І яке величне море, що має величезний і багатий підводний світ живих істот.

А які красиві гори, що здіймаються своїми вершинами, покритими вічним снігом і

льодом, високо за хмари.

Дивний світ у своїй земній красі, і все в ньому наповнене життям. Неможливо перелічити всі рослини і всіх тварин та комах, що населяють землю, – від найменших, невидимих для наших очей, до найбільших. Вони живуть усюди: на суші й у воді, в повітрі й у ґрунті, і навіть глибоко під землею. І все це життя світу дав Бог.

Багатий і різноманітний світ Божий! І в цій величезній

розмаїтості панує дивний і гармонійний порядок, встановлений Богом. Люди часто називають це «законами природи». Всі рослини і тварини розселені по землі згідно з цим порядком. І кому чим встановлено годуватися, тим і годуються. Все має відповідний і розумний сенс. Все у світі народжується, росте, старіє і помирає – одне змінюється іншим. Усьому Бог дав свій час, місце і призначення.

Тільки людина живе всюди на землі і над усім царює. Бог обдарував її розумом і безсмертною душею. Він дав людині особливе, велике призначення: пізнавати Бога, уподібнюватися Йому, тобто ставати все кращою і добрішою та успадковувати вічне життя.

За расами люди поділяються на білих, чорних, жовтих і червоношкірих, але всі вони однаково мають розумну і безсмертну душу. Через цю

душу люди підносяться над усім тваринним світом і уподібнюються Богу.

А тепер подивимося у безхмарну темну ніч із землі на небо. Скільки планет і зірок, розсіяних по ньому, ми там побачимо! Їх безмежна кількість! Все це окремі світи. Чимало таких, як наша сонячна система, а є і зірки, набагато більші за сонце, але знаходяться вони так далеко від землі, що здаються нам маленькими світлими

краплинами. Всі вони гармонійно і злагоджено рухаються визначеним шляхом одне навколо одного. І наша планета Земля у цьому небесному просторі здається маленькою світлою краплиною.

Великий і безмежний світ Божий! Неможливо ні обчислити, ні виміряти його, а знає усьому міру, вагу і число тільки Сам Бог, Який створив усе.

Увесь цей світ Бог створив

для життя і на користь людям – для кожного з нас. Так безмежно любить нас Бог!

І якщо ми будемо любити Бога та жити за його законами, то багато незрозумілого в світі нам стане зрозумілим і ясним. Ми полюбимо світ Божий і житимемо в любові і радості, в злагоді з усіма.

Тоді ця радість пануватиме завжди і скрізь, і ніхто не відбере її, тому що Сам Бог буде з нами.

Але щоб пам'ятати, що ми

належимо Богу, бути ближче до Нього і любити Його, тобто виконати своє призначення на землі та успадкувати вічне життя, нам потрібно більше знати про Бога, знати Його святу волю, тобто Закон Божий.

СТАРИЙ ЗАВІТ

Увесь період від створення світу до пришествя Спасителя на землю називається **Старим Завітом**, тобто давнім договором, угодою Бога з людьми, за якою Бог підготував людей до прийняття обіцяного Спасителя. Люди мусили пам'ятати обіцянку (обітницю) Божу, вірувати й чекати на пришествя Христа.

НОВИЙ ЗАВІТ

Виконання цієї обіцянки – пришествя на землю Спасителя, єдиносущного Сина Божого, Господа нашого Ісуса Христа, називається **Новим Завітом**, оскільки Ісус Христос, з'явившись на землю, подолав гріх і смерть, уклав з людьми новий союз чи угоду, за якою усі знову можуть досягти втраченого блажен-

ства – вічного життя з Богом через засновану Ним на землі святу Церкву.

ПРО ГРІХ

Гріх, або зло, є порушення закону Божого; беззаконня чи, іншими словами, гріх, є переступ волі Божої. Як же люди почали грішити, і хто першим порушив волю Божу?

До створення видимого світу і людини Бог створив **ангелів**. Ангели – це **духи** безтілесні, невидимі і безсмертні. Всіх ангелів було

створено добрими, і Бог їм дав повну свободу – чи бажають вони самі любити Бога, чи ні; а це означає: чи бажають вони самі жити з Богом, чи без Бога.

Один із найсвітліших і найдужчих ангелів не забавив любити Бога і виконувати волю Божу, а захотів сам стати як Бог. Цей ангел перестав слухатися Бога, в усьому чинив опір Богу, зробився ворогом Божим. Він потяг за собою і деяких ін-

ших ангелів.

За такий спротив Богу всі ці ангели були позбавлені даного їм світла і блаженства (тобто радості) і зробилися **злими, темними духами**.

Усі ці і темні, злі духи називаються тепер **бісами, демонами і дияволами**. А найголовніший диявол, що був найсвітлішим ангелом, називається **сатаною**, тобто противником (ворогом) Бога.

Диявол навчив і людей не слухатися Бога – грішити.

Він спокусив, тобто хитрощами й обманом навчив перших створених Богом людей – Адама і Єву – порушити волю Божу.

Всі ми, люди, походимо від Адама і Єви, які згрішили, і тому ми народжуємось у гріховному стані. Постійно переходячи з покоління в покоління, гріх охопив усіх людей і всіх підкорив собі. Всі люди (одні більше, інші менше) – грішні.

Гріх же завжди відділяє

людину від Бога і веде до страждань, хвороб та вічної смерті. Тому всі люди стали страждати і вмирати. Самі люди, власними силами, вже не могли подолати зло, яке поширилось у світі, і знищити смерть.

Але Бог, з милосердя Свого, допоміг людям у цьому, пославши на землю Свого Сина, Спасителя нашого, Ісуса Христа.

УРОКИ ПОКАЯННЯ

Преподобний Єфрем Сирін

Огоре мені! В якому соромі! Сокровенне моє не таке, як видиме! Справжнім у мене є тільки образ благочестя, а не сила його. З яким обличчям прийду до Господа Бога, Який знає потаємне серця мого? Маю відповідати за стільки нікчемних діл... Коли й на молитві стою, бою-

ся, щоб не зійшов із Неба вогонь і не знищив мене. Та не впадаю у відчай, уповаючи на щедроти Божі.

Жорстоким стало серце моє, змінилася розважність моя, затьмарився розум мій. Як пес, повертаюся до «своєї блювотини» (2 Пет. 2: 22). Не має у мене чистого покаєння, немає сліз під час молитви, хоча і зітхаю я, і б'ю себе в груди, у це вмістилище пристрастей.

Там виявиться і що зробле-

но в темряві, і що содіяне явно, який сором огорне душу мою, коли побачать мене осудженим ті, які говорять нині, що я бездоганний! Покинувши духовне, підкорився я пристрастям. Учитися не хочу, а вчити радий; підкорюватися не хочу, а підкорювати собі люблю; трудитися не хочу, а інших із завзяттям примушую до праці; не хочу шанувати інших, а чествування собі бажаю; докорів не терплю, а докорять

люблю; не хочу, аби принижували мене, а принижувати люблю. Мудрим я є для того, аби радити, а не для того, щоб виконувати поради самому; що необхідно робити, про те говорю, а чого не треба говорити, те роблю.

Не кажи; «Сьогодні згрішу, а завтра покаюся». Краще сьогодні покаймося, бо не знаємо, чи доживемо до завтра.

Якщо брат згрішить, із задоволенням викриваємо його; а якщо згрішимо самі, не

з приємністю сприймаємо викривання.

Зовні ми смиренні, а норов маємо жорстокий і нелюдський; зовні ми благоговійні, але маємо норов убивці; зовні ми повні любові, а всередині – ворожості; зовні дружелюбні, а насправді – ненависники; зовні подвижники, а норов наш – розтління подвижництва; зовні посники, а вдачу маємо морських розбійників; зовні цнотливі, а в серці перелюбники; зовні без-

мовники, а в серці волоцюги; зовні смиренні, а характер кичливий маємо; зовні совісливі, а поведінка у нас зваблива; зовні простодушні, а в середині небезпека приховується. Чому так? Тому що не маємо страху Божого перед очима своїми і заповіді Господні або не знаємо, або перетлумачуємо на догоду собі.

Навіть всяке марне слово осудженим буде. **А що таке марне слово?** Обіцянка віри,

не виконана насправді. Людина вірує і сповідує Христа, але залишається пустою, не виконуючи того, що звелів Христос. Ще й в іншому випадку слово буває марною, а саме; коли людина сповідається і не виправляється, коли каже, що кається, і знову грішить. І недобрий відгук про іншого є словом пустопорожнім, тому що переказує про те, чого не було зроблено і чого не бачив.

Проте бажаю звільнитися від нікчемної пристрасної прихильності, якщо допоможе мені Господь. Якщо вчинить Він зі мною з багатства милості Своєї, то визволить мене від гріха, і якщо проллє на мене благість Свою, то спасуся. Я впевнений, що це можливо для Нього, і щодо спасіння свого – відчаю не маю. Знаю, що безліч щедрот Його перемаже силу гріхів моїх, знаю, що, прийшовши, Він усіх помилував і

в хрещенні дарував відпущення гріхів. І сповідую це, тому що я користувався благодаттю цієї. Маю необхідність у вилікуванні від гріхів, які я содіяв після хрещення; але для Того, Хто воскресив мертвих, не є неможливим вилікувати мене й від цього. Я сліпий, але Він зцілив сліпонародженого. Знехтуваний я, як прокажений, але, якщо захоче, може і мене Він очистити. Переповнений я гріхами, та вони не

зможуть подолати благості Його до мене. Він помилував Закхея, як достойного; мене ж помилує, як недостойного.

ПРО ХРЕСНЕ ЗНАМЕННЯ

Ми називаємося християнами, тому що віруємо в Бога так, як навчив нас Сам Син Божий, Господь наш Ісус Христос. Ісус Христос не тільки навчив нас правильно вірувати в Бога, але й спас нас від влади гріха та вічної смерті.

Син Божий, Ісус Христос, з любові до нас, грішних, зійшов з небес і, як звичайна

людина, постраждав замість нас за наші гріхи, був **розп'ятий, помер на хресті** і на третій день **воскрес**.

Так безгрішний Син Божий **хрестом Своїм** (тобто стражданнями і смертю на хресті за гріхи всіх людей, усього світу) подолав не тільки гріх, але й саму смерть – **воскрес із мертвих**, і зробив хрест знаряддям Своєї перемоги над гріхом і смертю.

Як переможець смерті – воскреслий на третій день –

Він спас і нас від вічної смерті. Він воскресить усіх нас, померлих, коли настане останній день світу, воскресить для радісного, вічного життя з Богом.

Хрест є знаряддя чи знамено перемоги Христової над гріхом і смертю.

Один учитель, щоб краще пояснити учням, як Ісус Христос міг хрестом Своїм подолати зло у світі, навів такий приклад:

Довгий час швейцарці бо-

ролися проти своїх ворогів – австрійців. Нарешті обидва ворожі війська зустрілися в одній долині, щоб там дати рішучий бій. Австрійські воїни, вдягнені в залізні панцирі, виставивши вперед списи, утворили щільні лави, і швейцарці, розмахуючи своїми палицями, безуспішно намагалися прорвати лави неприятеля. Декілька разів швейцарці кидалися вперед на ворога з надзвичайною відвагою, та щоразу відкочува-

лися назад. Вони були неспроможні прорвати частокіл списів.

Тоді один із швейцарських воїнів Арнольд Вінкельрід, жертвуючи собою, вибіг уперед, схопив обома руками кілька виставлених навпроти списів і дав їм устроїтися собі в груди. Завдяки цьому шлях швейцарцям було відкрито, вони увірвалися в лави австрійців і здобули вирішальну й остаточну перемогу над ворогами.

Так герой Вінкельрід, пожертвувавши своїм життям, помер, але дав можливість своєму народові перемогти ворога.

Подібно до цього і Господь наш Ісус Христос страшний й нездоланні для нас списи гріха й смерті прийняв Своїми грудьми, помер на **хресті**, але **воскрес**, як переможець гріха і смерті, і цим відкрив нам шлях до вічної перемоги над злом і смертю, тобто відкрив шляхи до вічного

життя.

Тепер усе залежить від нас самих: якщо ми хочемо позбутися влади зла, – гріха і вічної смерті, – то ми повинні **йти** за Христом, тобто **вірувати** у Христа, **любити** Його і виконувати Його святу волю, в усьому слухатися Його (жити з Христом).

Ось чому, щоб засвідчити нашу віру в Христа, Спасителя нашого, ми носимо на тілі хрест, а під час молитви зображуємо на собі правою

рукою знак хреста, тобто осіняємо себе **хресним знаменням** (хрестимося).

Для хресного знамення ми складаємо пальці правої руки так: три пальці (великий, вказівний і середній) складаємо разом пучками рівно, а два інші (безіменний і мізинець) пригинаємо до долоні.

Складені три перші пальці разом засвідчують нашу віру в Бога Отця, Бога Сина і Бога Духа Святого, як у Єди-

носущну і нероздільну Тройцю, а два пальці, пригнуті до долоні, означають, що Син Божий, після зішестя Свого на землю, будучи Богом став людиною, тобто означають Його дві природи – Божу і Людську.

Осіняючи себе хресним знаменням, ми кладемо складені так пальці на **лоб** – для освячення нашого розуму, на **чрево** (живіт) – для освячення наших внутрішніх почуттів, потім на праве і на

ліве **плечі** – для освячення наших сил тілесних.

Хресне знамення дає нам велику силу відганяти та перемагати зло і творити добро, але ми повинні пам'ятати, що хрест слід покладати правильно і неквапливо, інакше буде не зображення хреста, а звичайні помаху рукою, від чого біси тільки радіють. Недбало чинячи хресне знамення, ми показуємо свою непошану до Бога – грішимо, гріх цей називається **блюз-**

нірством.

Осіняти себе хресним знаменням, чи хреститися, слід на початку молитви, а також при наближенні до усього святого: входячи в храм, прикладаючись до хреста, до ікони тощо. Хреститися слід і в усіх важливих випадках нашого життя: в скруті, в горі, в радості тощо.

Коли ми хрестимося не під час молитви, то подумки, про себе, кажемо: «В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, амінь»,

засвідчуючи цим нашу віру у Пресвяту Тройцю і наше бажання жити і трудитися на славу Богу.

Слово «амінь» означає: істинно, правда, хай буде так.

ЧОМУ МИ НАЗИВАЄМОСЯ ХРИСТІЯНАМИ?

Ми називаємося християнами, тому що віруємо в Господа нашого Ісуса Христа; віруємо так, як викладено у **Символі віри**, і належимо до заснованої Самим Спасителем на землі **єдиної Святої Соборної і Апостольської Церкви**, яка під керуванням Духа Святого незмінно, **правиль-**

но і славно береже учення Ісуса Христа.

ПРО ХРАМ

Храм (церква) – особливий дім, присвячений Богу, – дім Божий, в якому проводяться богослужіння. У храмі перебуває особлива благодать, чи ласка Бога, яка подається нам через тих, хто відправляє богослужіння – священнослужителів (єпископів і священників).

Зовнішній вигляд храму від-

різняється від звичайної споруди тим, що над храмом підноситься **баня**, яка зображує небо. Баня закінчується вгорі **главою**, на якій ставиться хрест, у славу глави Церкви – Ісуса Христа. Над входом до храму, як правило, будується **дзвіниця**, тобто вежа, на якій висять дзвони. Б'ють у дзвони для того, щоб скликати віруючих на молитву – до богослужіння – і сповіщати про найважливіші моменти служби, що здійснюється у храмі.

При вході у храм із зовні влаштовується **паперть** (майданчик, ганок). Усередині храм ділиться на три частини: 1) **притвор**, 2) власне **храм**, чи **середня частина храму**, де стоять віруючі, і 3) **вівтар**, де священниками проводяться богослужіння і знаходиться найголовніше місце в усьому храмі – **святий престіл**, на якому здійснюється таїнство Святого причастя.

Вівтар відокремлений від середньої частини храму **іконо-**

стасом, що складається з декількох рядів ікон і має троє врат; середні врата називаються **царськими**, тому що через них Сам Господь Ісус Христос, Цар слави, невидимо проходить у святих дарах (у святому причасті). Тому через Царські врата нікому не дозволяється проходити, крім священнослужителів.

Читання і співання молитов за особливим чином (порядком) у храмі, на чолі зі священнослужителем, нази-

вається **богослужінням**.

Найважливіше богослужіння – **літургія**, чи **обідня** (во-на відбувається до обіду), під час неї згадується все земне життя Спасителя і звершується **Тайнство причастя, яке встановив Сам Христос на Тайній Вечері**.

Тайнство причастя полягає в тому, що в ньому благодаттю Божою хліб та вино освячуються – робляться істинним тілом та істинною кров'ю Христовою, залишаючись на

вигляд хлібом та вином, і ми під виглядом **хліба** та **вина** приймаємо **істинне тіло й істинну кров Спасителя**, щоб увійти в Царство Небесне і мати вічне життя.

Оскільки храм – **велике святе місце**, де з особливою ласкою невидимо присутній **Сам Бог**, то саме тому ми повинні входити в храм з молитвою і поводитись у храмі **тихо і благоговійно**. Під час богослужіння **не можна розмовляти**, а тим більше **смія-**

тися. Не можна повертатися спиною до вітваря. Кожен повинен **стояти** на своєму місці і не переходити з одного місця на інше. Тільки у випадку нездужання дозволяється сісти і відпочити. Не слід **іти** з храму до закінчення богослужіння. До святого причастя слід підходити **спокійно і без поспіху, схрестивши на грудях руки**. Після причастя поцілувати чашу, не хрестячись, щоб випадково не штовхнути її.

ПРО СВЯТІ ІКОНИ

У храмі – в іконостасі і на стінах, і у нас вдома – на покуті – знаходяться **святі ікони** (образи), перед якими ми молимося.

Іконою, чи **образом**, називається зображення Самого Бога, чи Божої Матері, чи ангелів, чи святих угодників. Зображення це неодмінно освячується святою водою:

через це освячення іконі подається благодать Святого Духа, й ікона вшановується нами як свята. Бувають ікони чудотворні, через які благодать Божа, яка перебуває в них, проявляється навіть чудесами, наприклад, зцілює хворих.

Сам Спаситель дав нам своє зображення. Вмившись, Він утер пречистий лик Свій рушником і чудесно зобразив його на цьому рушнику для хворого князя Авгаря.

Коли хворий князь помолвився перед цим нерукотворним зображенням (образом) Спасителя, то зцілювався від хвороби своєї.

Молячись перед іконою, ми повинні пам'ятати, що ікона – не Сам Бог чи угодник Божий, а лише зображення Бога чи угодника Його.

Тому не іконі ми повинні молитися, а Богу чи святому, який на ній зображений.

Святий образ є те саме, що священна книга: у священ-

ній книзі ми благоговійно читаємо Божі слова, а на святій іконі благоговійно споглядаємо святі лики, які, як і Боже слово, піднімають наш розум до Бога і Його святих і запалюють наше серце любов'ю до нашого Творця і Спасителя.

ЯК ЗОБРАЖУЄТЬСЯ БОГ НА СВЯТИХ ІКОНАХ

Бог – Дух невидимий, але Він являвся святим людям видимим чином. Тому на іконах і зображаємо Бога в тому вигляді, в якому Він являвся. **Пресвяту Тройцю** ми зображуємо у вигляді трьох ангелів, які сидять за столом. Це тому, що у вигляді трьох ангелів Господь явився колись

Авраамові. Щоб наочніше відобразити духовність тих, хто з'явився Авраамові, ми зображуємо їх іноді з крилами. Кожна з осіб Пресвятої Тройці окремо зображується так: **Бог Отець** – у вигляді **старця**, тому що Він так з'являвся деяким пророкам.

Бог Син зображується у тому вигляді, яким Він був, коли для нашого спасіння зійшов на землю і став людиною: **Немовлятком на руках у Божої Матері; Учителем**

лем народу і Творцем чудес, Який преображається, страждає на хресті; лежить у гробі, воскресає і возносіться.

Бог Дух Святий зображується у вигляді голуба: так Він явив себе під час хрещення Спасителя в Йордані від Іоана Хрестителя; й у вигляді **вогнених язиків**: так Він зійшов видимим чином на святих апостолів у п'ятдесятій день після воскресіння Ісуса Христа.

ПРИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ

Бог створив нас, людей, за образом і подобою Своєю, дав нам **розум, волю і безсмертну душу** для того, щоб, пізнаючи Бога й уподібнюючись Йому, ми ставали усе кращими і добрішими, все більше **удосконалювалися** й успадкували вічне блаженне життя з Богом.

Тому існування людини на

землі має **глибокий сенс, велике призначення і високу мету**.

У Божій світобудові немає і не може бути чогось безглузлого. І якщо людина живе без віри у Бога, не заповідями Божими, не для майбутнього вічного життя, то й існування такої людини на землі втрачає сенс. Людям, які живуть без Бога, життя здається незрозумілим і випадковим, а самі такі люди часто бувають гірші за звірів.

Кожній людині, щоб виконати своє призначення на землі й здобути вічне спасіння, необхідно: **по-перше, пізнати істинного Бога і правильно вірувати у Нього**, тобто мати істинну віру, і, **по-друге, жити за цією вірою**, тобто любити Бога і людей і чинити добрі справи.

Апостол Павло каже, що «без віри догодити Богові неможливо», а апостол Яків додає: «віра, коли не має діл, сама по собі мертва».

Отже, для нашого спасіння необхідні правильна віра і життя за цією вірою (**добрі діла**).

Істинне вчення про те, як слід правильно вірувати у Бога і як жити людям, міститься у православній християнській вірі, бо вона ґрунтується на **Божественному одкровенні**.

Божественним одкровенням називається усе те, що Сам Бог відкрив людям про Себе і про правильну істинну віру

в Нього.

Своє одкровення Бог сповіщає людям двома способами: **природним і надприродним**.

ПРО СВЯТИХ ЛЮДЕЙ

На іконах ми зображуємо також і святих людей чи угодників Божих. Так ми їх називаємо тому, що вони, живучи на землі, догодили Богу своїм праведним життям. А тепер, перебуваючи на небі з Богом, вони моляться за нас Богу, допомагаючи нам, усім, хто живе на землі.

Святі мають різні назви:

пророки, апостоли, мученики, святителі, преподобні, безсрібники, блаженні і праведні.

Пророками ми називаємо тих святих Божих, які за натхненням Святого Духа передбачали майбутнє, і переважно про Спасителя; вони жили до пришествя Спасителя на землю.

Апостоли – це найближчі учні Ісуса Христа, яких Він під час Свого земного життя посилав на проповідь; а піс-

ля зішестя на них Святого Духа вони проповідували по всіх країнах християнську віру. Їх спочатку було дванадцять, а потім – сімдесят.

Двоє з апостолів, **Петро і Павло**, називаються **первоверховними**, оскільки вони більше за інших потрудилися у проповіді Христової віри.

Чотири апостоли: **Матфей, Марк, Лука та Іоан Богослов**, що написали Євангеліє, називаються **євангелістами**.

Святі, які подібно до апостолів поширювали віру Христову в різних місцях, називаються *рівноапостольними*, як, наприклад: *Марія Магдалина*, першомучениця *Фекла (Текля)*, благовірні царі *Константин і Єлена*, благовірний князь *київський Володимир*, св. *Ніна*, просвітителька Грузії та ін.

Мученики – ті християни, які за віру в Ісуса Христа прийняли жорстокі муки і навіть смерть. Якщо ж після

заних ними тортур вони помирили мирно, то їх ми називаємо *сповідниками*.

Перші, хто постраждав за Христову віру, були: архиєпископ *Стефан* і св. *Фекла (Текля)*, і тому вони називаються *першомучениками*.

Ті, хто помер за святу віру після особливо важких (великих) страждань, яких зазнавали не всі мученики, називаються *великомучениками*, як, наприклад: св. великомученик *Георгій (Юрій)*,

святі великомучениці *Варвара* і *Катерина* та інші.

Сповідники, яким мучителі писали на обличчі лайливі слова, називаються *начертаними*.

Святителі – єпископи чи архиєреї, що догодили Богу своїм праведним життям, як, наприклад: св. *Миколай* чудотворець, св. *Алексій* (митрополит Московський) та ін.

Святителі, що зазнали мук за Христа, називаються *священномучениками*.

Святителі *Василій Великий*, *Григорій Богослов* та *Іоан Золотоустий* називаються *вселенськими учителями*, тобто учителями християнської Церкви.

Преподобні – праведні люди, які йшли від світського життя і догодили Богу, не вступаючи у шлюб, перебуваючи в пості і молитві, живучи в пустелях та монастирях, наприклад: *Сергій Радонезький*, *Серафим Саровський*, преподобна *Анаста-*

сія та інші.

Преподобні, які перетерпіли муки заради Христа, називаються *преподобномучениками*.

Безсрібники служили ближнім безкорисливо, тобто без ніякої плати зціляли хвороби, як тілесні, так і душевні, як, наприклад: *Косьма і Даміан*, великомученик і цілитель *Пантелеймон* та інші.

Праведники провадили праведне, угодне Богу життя, живучи подібно до нас у світі,

будучи сімейними людьми, наприклад: св. праведні *Іоаким* і *Анна* та ін.

Перші праведники на землі: родоначальники (патріархи) людського роду, називаються *праотцями*, як, наприклад: *Адам*, *Ной*, *Авраам* та ін.

ПРО СВЯТИХ АНГЕЛІВ

На початку, коли ще не було ні світу, ні людини, Бог сотворив **святих ангелів**. Ангели – духи безтілесні (тому невидимі) і безсмертні, як і наші душі; але їх Бог обдарував силами та здібностями, вищими за людські. Розум у них досконаліший за наш. Вони завжди виконують волю Божу, вони безгрішні, і тепер бла-

годаттю Божою так утвердились у здійсненні добра, що й грішити не можуть.

Багато разів ангели з'являлися видимим чином, приймаючи на себе тілесний вигляд, коли Бог посилав їх до людей сказати чи сповістити Свою волю. І слово «ангел» означає «вісник».

Кожному християнинові Бог дає при хрещенні **ангела-охоронителя**, який невидимо охороняє людину в усьому її земному житті від бід

та напастей, застерігає від гріхів, оберігає в страшну годину смерті, не залишає і після смерті.

Ангели зображуються на іконах у вигляді вродливих **юнаків**, на знак їхньої духовної краси. Їхні крила означають, що вони швидко виконують волю Божу.

ДВІ ГОЛОВНІ БОЖІ ЗАПОВІДІ

1. Люби Господа Бога твого всім серцем твоїм, і всією душею твоєю, і всією думкою твоєю.
2. Люби ближнього твого, як самого себе.

ЗАПОВІДІ БЛАЖЕНСТВА

1. Блаженні убогії духом, бо їх є Царство Небесне.
2. Блаженні ті, що плачуть, бо вони втішаться.
3. Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю.
4. Блаженні голодні й спражені правди, бо вони наситяться.
5. Блаженні милостиві, бо вони помилувані будуть.
6. Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать.

7. Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться.
8. Блаженні гнані за правду, бо їх є Царство Небесне.
9. Блаженні ви, коли ганьбитимуть вас і гнатимуть та ширитимуть про вас усяку лиху славу неправдиво – Мене ради. Радуйтеся і веселіться, бо велика награда вам на Небесах.

ЦЕРКОВНІ ЗАПОВІДІ

1. Установлені свята святкуй.
2. В неділю і свята на Службі Божій обов'язково бувай.
3. Установлених постів дотримуйся.
4. Сповідайся та причащайся святих і Божественних Таїн Христових не рідше одного разу на рік (найкраще – в дні Великого посту).
5. Розваги з музикою і весілля в заборонені дні посту не справляй.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ БОЖИХ

ПЕРША ЗАПОВІДЬ

Я є Господь Бог твій, нехай не буде в тебе інших Богів, крім Мене.

ДРУГА ЗАПОВІДЬ

Не роби собі ідола і нічого подібного до нього, не поклоняйся і не служи йому.

ТРЕТЯ ЗАПОВІДЬ

Не згадуй Імені Господа Бога твого даремно.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ

Шість днів працюй і роби всі діла твої, а день сьомий – Господу Богу твоєму.

П'ЯТА ЗАПОВІДЬ

Шануй батька твого і матір твою – і добре тобі буде, і довго житимеш на землі.

ШОСТА ЗАПОВІДЬ

Не вбивай.

СЬОМА ЗАПОВІДЬ

Не перелюбствуй.

ВОСЬМА ЗАПОВІДЬ

Не кради.

ДЕВ'ЯТА ЗАПОВІДЬ

Не свідчи неправдиво проти ближнього твого.

ДЕСЯТА ЗАПОВІДЬ

Не жадай нічого того, що належить ближньому твоему.

ІСТИНИ ВІРИ

Бог є Єдиний, що все створив, всім керує, про все піклується і все тримає в правці Своєї.

Бог є в трьох особах: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий. Всі три Особи є в Святій Тройці Єдині.

Син Божий, Ісус Христос, родився від Пренепорочної і Пречистої Діви Марії, від Неї прийняв людське тіло і став

чоловіком. Страждав і помер на хресті за нас і за наші гріхи, був похований у гробі і воскрес на третій день, а після сорока днів вознісся на небо.

Дух Святий, що походить від Отця, зійшов на апостолів і животворить Святу Христову Церкву.

Для осягнення спасіння потрібні: благодать Божа, віра і добрі діла.

Після смерті душі людські перебувають в оселях святих, уготованих від віків От-

цем Небесним, або в місці, приготованому дияволу і слугам його.

Церква, яку заснував Ісус Христос на землі і що Він керує нею, як її Глава, дією благодаті Духа Святого через єпископів і священників, є Єдина, Свята, Соборна і Апостольська.

Українська Православна Церква, як і всі Помісні Православні Церкви, є Єдина Свята Соборна Апостольська Церква.

СІМ СВЯТИХ ТАЇНСТВ, УСТАНОВЛЕНИХ ІСУСОМ ХРИСТОМ

1. Хрещення.
2. Миропомазання.
3. Сповідь.
4. Причастя святих Таїн Тіла і Крови Христових.
5. Маслосвяття (соборування).
6. Шлюб.
7. Священство.

ЧЕСНОТИ ХРИСТИЯНСЬКІ

1. Віра.
2. Надія.
3. Любов.
4. Мудрість.
5. Справедливість.
6. Терпіння.
7. Стриманість.

СІМ ДІЛ ТІЛЕСНОГО МИЛОСЕРДЯ

1. Голодного нагодувати.
2. Спраглоного напоїти.
3. Нагого одягнути.
4. Подорожнього прийняти і нагодувати.
5. Недужого відвідати.
6. Ув'язненого у тюрмі відвідати.
7. Померлого поховати.

СІМ ДІЛ ДУХОВНОГО МИЛОСЕРДЯ

1. Грішника направити.
2. Нерозумного навчити і допомогти пізнати правду.
3. Близькому добру пораді дати.
4. Засмученого втішити.
5. Особисту кривду терпляче зносити.
6. Заподіяну кривду щиро-сердно простити.
7. За живих і мертвих помолитися.

ГОЛОВНІ ГРІХИ І ПРОТИЛЕЖНІ ЇМ ЧЕСНОТИ

Гордіня.	Скромність, смиренність.
Скнарість, жадібність.	Щедрість.
Перелюбство, блуд.	Чистота (тілесна та духовна).
Заздрість.	Доброзичливість.
Нестриманість.	Поміркваність.
Гнів, дратливість.	Легідність, доброта.
Лінощі.	Працелюбність.

ГРІХИ ПРОТИ СВЯТОГО ДУХА

Нерозкаяність у гріхах аж до смерті, свідоме протистояння Богові.

УМОВИ ДОБРОЇ СПОВІДІ

Вияв совісті.
Каяття і жаль за гріхи.
Обітниця виправитись і не повторювати гріхів.
Щира сповідь.

ОСТАННЄ, ЩО НЕ МИНЕ КОЖНУ ЛЮДИНУ

Смерть.
Суд Божий.

ПРО МОЛИТВУ

 Бог любить своє творіння, любить кожного з нас. «І буду вам Отцем, і ви будете Моїми синами і дочками», – говорить Господь Вседержитель (Див.: 2 Кор. 6, 18).

А тому ми так само, як до свого рідного батька чи рідної матері, можемо завжди, в будь-який час, звертатися до Бога – до нашого Отця

Небесного. Звертанням же нашим до Бога є молитва.

Отже, **молитва** – це **бесіда чи розмова наша з Богом**. Вона необхідна для нас так само, як повітря чи їжа. У нас усе від Бога і нема нічого свого: життя, здібності, здоров'я, їжа і все інше дається нам Богом; «без Бога – ні до порога», – каже українське прислів'я.

Тому і в радості, і в печалі, і коли щось нам потрібно, ми повинні звертатися до

Бога з молитвою. А Господь дуже добрий і милостивий до нас; і якщо від щирого серця, з вірою і ревністю проситимемо Його про вдоволення своїх потреб, Він неодмінно виконає наші бажання і дасть усе, в чому ми маємо потребу. При цьому потрібно цілковито покласти на Його святу волю і терпляче чекати, тому що тільки один Господь знає, що і коли нам дати – що нам корисно і що шкідливо.

Погано робить той, хто ліниво молиться Богу: він віддаляється від Бога і Бог від нього.

А без молитви людина перестає любити Бога, забуває про Нього і не виконує свого призначення на землі, тобто чинить гріх.

ДЕ І КОЛИ МОЖНА МОЛИТИСЯ БОГУ?

Молитися Богу можна скрізь, тому що Бог перебуває всюди: і вдома, й у храмі, і на шляху. Християнин зобов'язаний молитися щоденно, вранці і ввечері, перед їжею і після неї, перед початком і після завершення будь-якої справи.

Така молитва називається **домашньою**, чи **приватною**.

У недільні та святкові дні, а також у будні, коли ми вільні від своїх занять, ми для молитви повинні ходити в **храм Божий**, куди збираються такі як ми християни; там ми молимося спільно, всі разом.

Така молитва називається **громадською**, або **церковною**.

ЯК ТРЕБА ХРЕСТИТИСЯ

Благочестивий православний християнин **повинен** складати пальці правої руки на Хресне Знамення так:

Перше треба **скласти** три перших (верхніх) пальці рівно: великий, вказівний і середній разом, рівноконечно витягненими, як зазначено тут на малюнку.

Пальці ці визначають три

Іпостасі (Особі) Святої Тройці, – Отця, Сина і Святого Духа, а також їх рівність, поєднання й незмінення.

Два пальці долішніх: безіменний і мізинець пригортаємо до долоні. Вони визначають дві Істоти в Ісусі Христі: Божу і людську.

А хрестимось так: так заложені пальці правої руки кладемо перше на чоло, потім на груди, далі на праве плече й накінець на ліве плече. Цим зазначаємо на собі

Хреста, на якому був розп'ятий за нас Господь наш Ісус Христос.

У Православній Церкві прийнято класти на собі Хреста виразного й повного, як вище подано, цебто: чоло – груди – праве плече – ліве плече. Не скорочуйте на собі цього Хреста, але кладіть його з повною увагою та любов'ю!

Хреститися всією рукою з відповідно не зложеними пальцями, а також на закін-

чення класти руку ще п'ятий раз знову на груди (чи серце) в православних не прийнято.

А проказуємо при Хресному Знаменні Початкову Молитву так: «У Ім'я Отця (кладучи три пальці на чоло), і Сина (на груди), і Святого (на праве плече) Духа (на ліве плече). Амінь (вклоняючись).

Проказуємо: «У Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь». Проказуємо тричі повно, нічого не опускаючи.

ЯКІ БУВАЮТЬ МОЛИТВИ

Якщо ми і наші близькі при доброму здоров'ї і гаразді, у нас є де жити, є у що вдягнутись, є що їсти, то ми повинні славити Бога і дякувати Йому в наших молитвах.

Такі молитви називаються **хвалебними і подячними**. Якщо з нами трапиться якеś нещастя, чи то хвороба, чи біда, чи нужда, ми повинні

просити у Бога допомоги.

Такі молитви називаються **прохальними**.

А якщо ми зробимо щось погане (вчинимо гріх) і провинимося перед Богом, ми повинні просити у Нього прощення – каятися.

Такі молитви називаються **покаянними**.

Оскільки ми грішимо перед Богом (постійно грішимо), то з цієї причини ми повинні завжди, перш ніж просити щось у Бога, спочатку

покаятися, а тоді вже просити Бога щодо наших потреб. Отже, покаянна молитва завжди мусить передувати прохальній молитві.

МОЛИТВИ РАНІШНІ

Вставши від сну і, уявляючи себе перед *Всевишнім Богом, поклади на себе тричі знак хреста, промовляючи:*

В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

Спинившись, заспокой свої почуття, щоб твої думки лишили все земне, тоді сотвори три поклони, промовляючи:

Боже, будь милостивий до

мене грішного,

а потім читай наступні молитви без поспіху і з увагою.

Боже, прости мені всі провини мої перед Тобою.

Господи Ісусе Христе, Сину Божий, молитвами Пречистої Твоєї Матері і всіх святих помилуй нас. Амінь.

Слава Тобі, Боже наш, слава Тобі.

МОЛИТВА ДО СВЯТОГО ДУХА

Царю Небесний, Утішителю, Душе **С**вятий, що всюди еси і все наповняєш, Скарбе добра і життя Подателю, прийди і вселися в нас, і очисти нас від усякої скверни, і спаси, Благий, душі наші.

ТРИСВЯТЕ

Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний, помилуй нас (тричі).

МАЛЕ СЛАВОСЛІВ'Я

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові нині, і повсякчас, і навіки віків. Амінь.

МОЛИТВА ДО ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ

Пресвята Тройце, помилуй нас; Господи, очисти гріхи наші; Владико, прости беззаконня наші; Святий, зглянься і зціли немочі наші імені Твого ради. Господи, помилуй (тричі).

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

МОЛИТВА ГОСПОДНЯ

Отче наш, що еси на небесах, нехай святиться ім'я Твоє; нехай прийде Царство Твоє; нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні; і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим; і не введи нас у спрокосу, але визволи нас від лукавого.

Бо Твоє є Царство, і сила, і слава, Отця, і Сина, і Святого Духа, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

ТРОПАРИ ТРОЇЧНІ

Вставши після сну, припадаємо до Тебе, Благий, і Ангельську пісню співаємо Тобі, Всемогутній: Свят, Свят, Свят еси, Боже молитвами Богородиці помилуй нас.

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові.

Ти, Господи, що від сну підняв мене, просвіти розум і серце і уста мої відкрий,

щоб пісню прославляти Тебе, Свята Тройце: Свят, Свят, Свят еси, Боже, молитвами Богородиці помилуй нас.

І нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Несподівано Суддя прийде, і вчинки кожного виявляться; тому зо страхом взиваймо опівночі: Свят, Свят, Свят еси, Боже, молитвами Богородиці помилуй нас.

Господи, помилуй (12 разів).

МОЛИТВА ДО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

ОПречиста Діво, Богородице, надіє всіх християн, що живуть на землі! Не відвертайся від мене грішного, бо я непохитно надіюся на Твоє милосердя. Погаси в мені полум'я багатьох пристрастей моїх; запали моє жорстоке серце і мій холодний розум любов'ю до виконання запові-

дей Сина Твого і Бога нашого.

Викорени, Пречиста, з мого затьмареного розуму і з мого жорстокого серця безнадійність, недбалість, лінощі та безглуздя і всі темні і брудні думки та наміри. Зціли, Владичице, мої тяжкі духовні й тілесні рани, не попусти, щоб зло перемагало мене, і Твоїми материнським молитвами прихили до мене милість Сина Твого, Господа нашого Ісуса Христа, бо Ти благословенна від усіх ро-

дів, і славиться пречисте ім'я Твоє на віки віків. Амінь.

ПСАЛОМ 50

Помилуй мене, Боже, з великої милості Твоєї і з великого милосердя Твого прости провини мої. Особливо омий мене від беззаконня мого і від гріха мого очисти мене. Бо беззаконня моє я знаю, і гріх мій повсякчас переді мною. Проти Тебе Єдиного я згрішив і лукаве пред Тобою вчинив, отже праведний Ти в

слові Твоїм і справедливий у присуді Твоїм. Ось бо в беззаконні зачатий я, і в гріхах породила мене мати моя. Бо Ти істину полюбив еси, невідоме й таємне мудрости Твоєї явив Ти мені. Окропи мене ісопом – і очищуся, омий мене – і стану біліший від снігу. Дай мені почути радість і веселість – і зрадіють кістки мої упокорені. Відверни лице Твоє від гріхів моїх і прости всі беззаконня мої. Серце чисте ство-

ри в мені, Боже, і духа праведного віднови в нутрі моєму. Не відкинь мене від лица Твого і Духа Твого Святого не відними від мене. Поверни мені радість спасіння Твого і духом могутнім укріпи мене. Навчатиму беззаконників шляхів Твоїх, і нечестиві навернуться до Тебе. Визволи мене від вини кривавої, Боже, Боже спасіння мого, і язик мій радісно славитиме правду Твою. Господи, відкрий уста мої, і язик

мій сповістить хвалу Твою. Бо коли б Ти жертви забажав, приніс би я: всепалення Ти не бажаєш. Жертва Богів – це дух упокорений, серцем скорботним і смиренным Ти не погордуєш.

Ущаслив, Господи, благоволінням Твоїм Сион, і хай збудуються стіни Єрусалимські. Тоді буде угодна Тобі жертва правди, приношення і всепалення: тоді покладуть на Жертовник Твій тельців.

СИМВОЛ ВІРИ

 Символом віри називається короткий і точний виклад усіх істин християнської віри, складений і затверджений на 1-му та на 2-му Вселенських Соборах.

Весь Символ віри складається з **дванадцяти членів**, і в кожному з них міститься особлива істина, або, як ще називають, догмат нашої пра-

вославної віри.

Символ віри читається так:

1-й член. **Вірую в Єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого і невидимого.**

2-й. **І в Єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, що від Отця народився перше всіх віків, Світло від Світла, Бога істинного від Бога істинного, рожденного, не-**

сотворенного, єдиносущного з Отцем, що через нього сталося.

3-й. **Він для нас, людей, і ради нашого спасіння зійшов з небес, і воплотився від Духа Святого і Марії Діви, і став чоловіком.**

4-й. **І розіп'ятий був за нас при Понтії Пілаті, і страждав, і був похований.**

5-й. **І воскрес на третій день, як було написано.**

6-й. **І вознісся на небо, і сидить праворуч Отця.**

7-й. **І знову прийде у славі судити живих і мертвих, і Царству Його не буде кінця.**

8-й. **І в Духа Святого, Господа Животворчого, що від Отця походить, що Йому з Отцем і Сином однакове поклоніння і однакова слава, що говорив через пророків.**

9-й. **В Єдину, Святу, Соборну і Апостольську Церкву.**

10-й. **Визнаю одне хрещення на відпущення гріхів.**

11-й. **Чекаю воскресіння мертвих.**

12-й. **І життя будучого віку. Амінь.**

МОЛИТВА СВ. МАКАРІЯ ДО ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ

 Вставши після сну, подяку приношу Тобі, Пресвята Троице, Боже наш, що Ти з великої милості Твоєї і довготерпіння не прогнівався на мене лінивого та грішного і не дав мені загинути з моїми гріхами, але, з властивим Тобі чоловіколюбством, підняв мене від сну, щоб зранку про-

славляти державу Твою. І нині просвіти мої очі мисленні, відкрий мої уста, щоб навчатися слова Твого, і розуміти заповіді Твої, і чинити волю Твою, і вихвалити Тебе в сердечному прославленні, і в піснях славити всесвятиє ім'я Твоє, – Отця, і Сина, і Святого Духа, – нині, і повсякчас, і навіки віків. Амінь.

МОЛИТВИ ДО СВЯТОГО МАКАРІЯ ВЕЛИКОГО

Боже, очисти мене грішного, бо я ніколи нічого доброго не вчинив перед Тобою, але Ти визволи мене від усього злого, і хай буде в мені воля Твоя, щоб неосудно я відкрив уста мої грішні і славив святе ім'я Твоє, – Отця, і Сина, і Святого Духа, – нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Від сну вставши, ранішню приношу Тобі, Спасе, пісню і, припадаючи, прошу Тебе: не дай мені заснути в гріховній смерті, але пожалій мене, Ти, що доровільно розп'явся; і мене, який лежить у лінощах, підніми швидко і спаси мене, в предстоянні і молитві. І по сні нічним пошли мені світлий і безгрішний день, Христе Боже, і спаси мене.

МОЛИТВА АНГЕЛУ- ОХОРОНИТЕЛЮ

Ангеле Божий, охоронителю мій святий, на збереження мені від Бога з небес даний, сердечно молю тебе: ти мене нині просвіти, і від усякого зла збережи, на добру справу настав і на шлях спасіння направ. Амінь.

Кожному християнинові Бог при хрещенні дає ангела-

охоронителя, який невидимо оберігає людину від усякого зла. Тому ми і повинні щодня просити ангела, щоб він уберіг і помилував нас.

МОЛИТВА ДО СВЯТОГО, ІМ'Я ЯКОГО НОСИШ

Моли Бога за мене, святий угоднику Божий (ім'я святого), бо я щиро до тебе звертаюся, скорого помічника й молитвенника за душу мою.

ПОКЛОНІННЯ ІСУСУ ХРИСТУ

Прийдіть, поклоніться Цареві нашому, Богу.

Прийдіть, поклоніться і припадімо до Христа, Царя і Бога нашого.

Прийдіть, поклоніться і припадімо до Самого Христа, Царя і Бога нашого.

МОЛИТВА ЗА ЖИВИХ

Спаси, Господи, і помилуй отця мого духовного (ім'я його), батьків моїх (їхні імена), родичів, навчителів і добродійників і всіх православних християн.

Ми повинні думати не тільки про себе, але й про інших людей, любити їх і молитися за них Богу, тому що ми всі діти одного Отця Небесного.

Такі молитви корисні не тільки тим, за кого ми молимося, але й для нас самих, адже цим ми засвідчуємо любов до них. А Господь сказав нам, що без любові люди не можуть бути дітьми Божими.

Ми повинні молитися за нашу країну, в якій живемо, за отця духовного, за батьків, родичів, добродійників, православних християн і за всіх людей, як **за живих**, так і за померлих, тому що у **Бога всі живі**.

МОЛИТВА ЗА ПОМЕРЛИХ

Упокой, Господи, душі спочилих рабів Твоїх (імена) і всіх спочилих родичів та добродійників моїх, і прости їм усі гріхи вільні і невольні, і даруй їх Царство Небесне.

Упокой – прийми їх у вічне блаженне життя разом зі святими; **спочилих** – тих, що заснули, так ми називаємо померлих, тому що люди

після смерті не знищуються, а душі їхні відокремлюються від тіл і переселяються з цього життя в інше, небесне. Там вони перебувають до часу загального воскресіння, яке настане після другого пришествя Сина Божого, коли за Його словом душі померлих знову з'єднаються з тілом, – люди оживуть, воскреснуть. І тоді всі отримають за заслугами: праведні – Царство Небесне, блаженне, вічне життя, а грішники –

вічну кару; **гріхи вільні** – гріхи, вчинені з власної волі; **невільні** – поза волею, з примусу або з невідання; **Царство Небесне** – вічне блаженне життя з Богом.

МОЛИТВИ ВЕЧІРНІ

В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь. Господи Ісусе Христе, Сину Божий, молитвами Пречистої Твоєї Матері і всіх святих помилуй нас. Амінь.

Слава Тобі, Боже наш, слава Тобі.

Царю Небесний, Утішителю, Душе істини, що всюди еси і все наповняєш, Скарбе добра і життя Подателю,

прийди і вселися в нас, і очисти нас від усякої скверни, і спаси, Благий, душі наші.

Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний, помилуй нас (тричі).

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Пресвята Тройце, помилуй нас; Господи, очисти гріхи наші; Владико, прости беззаконня наші; Святий, зглянься і зціли немочі наші імені

Твого ради.

Господи, помилуй (тричі).

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Отче наш, що еси на небесах, нехай святиться ім'я Твоє; нехай прийде Царство Твоє; нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні; і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим; і не введи нас у спокусу, але визво-

ли нас від лукавого.

Бо Твоє є Царство, і сила, і слава, Отця, і Сина, і Святого Духа, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

МОЛИТВА СВ. ІОАНА ДАМАСКІНА

Вказуючи на постіль свою, промовляй:

Владико Чоловіколюбче, неже ця постіль буде мені домовиною чи ще окаянну мою душу освітиш світлом дня? Ось бо домовина стоїть переді мною, ось смерть чекає на мене. Суду Твого, Господи, я боюся і нескінченної муки, зло ж робити не перестаю і

завжди прогнівлию Тебе, Господа мого, й Пречисту Твою Матір, і всі Небесні сили, і святого Ангела-Охоронителя мого. Знаю, Господи, що я недостойний чоловіколюбства Твого, але достойний осудження і муки. Та, Господи, хочу чи не хочу, спаси мене. Якщо праведника спасаєш, то тут немає нічого дивного, і якщо чистого помилуєш, то тут нема нічого дивного, бо вони достойні Твоєї милості, але вияви дивну Твою милість на

мені грішному й у цьому яви чоловіколюбство Твоє, і нехай не перевершить моє зло Твою невимовну благість і милосердя, і, як тільки хочеш, так і вчини діло мого спасіння.

І перед тим, як ляжеш у постіль, промовляй ще:

Просвіти очі мої, Христе Боже, щоб я не заснув на смерть, щоб не сказав ворог мій: я подолав його.

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові.

Боже, будь заступником

душі моєї, бо я ходжу серед багатьох тенет; визволи мене від них і спаси мене, Благий, як Чоловіколюбчець.

І нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Преславну Божу Матір, святішу від святих ангелів, немовкно оспівуємо серцем і устами, визначаючи її Богородицею, що істинно народила нам Бога втіленого й безперестанно молиться за душі наші.

МОЛИТВА ЩОДЕННОГО СПОВІДАННЯ ГРІХІВ

Сповідую Тобі, Господу Богові моему і Творцю, Єдиному в Святій Тройці, хвальному і поклоняємому Отцю, і Синові, і Святому Духові, всі мої гріхи, вчинені в усі дні життя мого, і у кожную годину, і в нинішній час, і в минулі дні й ночі ділом, словом, помислом: об'їданням, пияцтвом,

пустослів'ям, зневір'ям, лінощами, суперечками, неслухняністю, обмовленням, осудженням, недбайливістю, самолюбством, багатопридбанням, розкраданням, неправдомовністю, зажерливістю, користолубством, запопадливістю, ревнощами, заздрістю, гнівом, злопам'ятством, ненавистю, лихварством, і всіми моїми почуттями: зором, слухом, нюхом, смаком, дотиком, і інші мої гріхи душевні вкупі й

тілесні, чим Тебе, Бога мого й Творця, прогнівив і ближнього мого образив. Про що жалкую, винним з'являюся перед Тобою, Богом моїм, і маю волю каятися, тільки допоможи мені, Господи Боже мій, покірно зі сльозами молю Тебе. Вчинені ж перелічені гріхи мої милосердям Твоїм прости мені й звільни від них, я ж визнав їх перед Тобою, бо Ти Благий і Чоловіколюбчець.

МОЛИТВА ЗА НЕДУЖОГО

Лікарю душ і тіл наших, Джерело життя нашого, Христе Ісусе Господи і Спасителю наш! Поглянь милосердним оком Твоїм на цього в тяжкій недужі, прихились до наших слізних благань, перстом милосердя Твого доторкнись до немічного тіла хворого брата нашого, вгаси вогонь тіла його, зменш біль недуги

його, поверни здоров'я йому, піднеси його з постелі немочі, продовж дні життя його, щоб на землі він послужив тобі, ходив по стежках заповітів Твоїх та удостоївся Твого Небесного Царства і разом із святими славив Тебе, Бога Милостивого, з Отцем і Духом на віки віків. Амінь.

МОЛИТВА ПЕРЕД ПРИЙНЯТТЯМ ЇЖИ

Очі всіх на Тебе, Господи, уповають, і Ти даєш поживу всім своєчасно, простягаєш Твою щедрю руку і всіх задовольняєш милістю Своєю.

У цій молитві ми висловлюємо впевненість в тім, що Бог пошле нам їжу своєчасно, тому що Він не лише людям, але й усім тваринам дає

все потрібне для життя.

Замість цієї молитви перед їжею можна читати молитву: Отче наш...

МОЛИТВА ПІСЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЇЖИ

Дякуємо Тобі, Христе Боже наш, що Ти наситив нас земними Твоїми благами (їжею); не позбав нас і Небесного Твого Царства. Але як Ти прийшов, Спасе, серед учеників Твоїх і мир дав їм, прийди й до нас і спаси нас.

У цій молитві ми дякуємо Богу, що Він нагодував нас

їжею, і просимо Його не позбавляти нас після нашої смерті і вічного блаженства, про що ми завжди повинні пам'ятати, отримуючи земні блага.

МОЛИТВА ПЕРЕД НАВЧАННЯМ

Милосердний Господи! Пошли нам благодать Духа Твого Святого, що подає нам розум і зміцнює душевні наші сили, щоб, слухаючи уважно вчення, що нам викладають, вирости ми Тобі, нашому Творцеві, на славу, батькам нашим на втіху, Церкві і Батьківщині на користь.

Благодать Духа Святого – невидима сила Святого Духа; **душевні наші сили** – наші душевні здібності (розум, серце, воля); **Батьківщина** – держава, країна, де здавна жили наші предки: прадіди, діди і батьки, тобто Україна.

Ця молитва до Бога Отця, Якого ми називаємо Творцем. У ній ми просимо Його послати Святого Духа, щоб Він Своєю благодаттю зміцнив наші душевні сили (ро-

зум, серце, волю), і щоб ми, слухаючи уважно учення, яке нам викладають, вирости відданими синами Церкви і вірними слугами своєї Батьківщини і на втіху своїм батькам.

Замість цієї молитви перед навчанням можна читати молитву Святому Духу: Царю Небесний...

МОЛИТВА ПІСЛЯ НАВЧАННЯ

Дякуємо Тобі, Творче, що сподобив еси нас благодаті Твоєї, щоб розуміти учення. Благослови наших начальників, батьків і вчителів, що ведуть нас до пізнання добра, і подай нам силу і кріпкість продовжувати навчання це.

Що сподобив еси – що Ти сподобив, удостоїв; **благодаті Твоєї** – невидимої до-

помоги Твоєї, щоб з увагою слухати і розуміти; **благослови** – пошли милість; до пізнання добра – до пізнання усього доброго; **кріпкість** – здоров'я, бажання, наснага.

Молитва ця – Богу Отцю. В ній ми спершу дякуємо Богу, що Він послав поміч розуміти учення, яке нам викладають. Потім просимо Його послати милість Свою нашим начальникам, батькам і вчителям, які дають нам мож-

ливість пізнати усе добре і корисне; і нарешті просимо дати нам здоров'я і бажання, щоб ми з успіхом продовжували навчання.

Замість цієї молитви після навчання можна читати молитву Божій Матері: Достойно є...

МОЛИТВИ ПЕРЕД СПОВІДДЮ

Всі тайни свого серця я розкриваю перед Тобою, Суддею моїм. Отож, зглянься на покору мою, зглянься на смуток мій, зглянься на каяття моє і помилуй мене, Милосердний, Боже отців наших.

Приступивши до священика, перехрестись, поцілуй святий хрест, поклади два пальці правої руки на Єван-

геліє і сповідайся перед Спасителем Ісусом Христом.

Я, грішна людина, сповідаюсь Господу Богу Всемогутньому, в Тройці Святій Єдиному, Пречистій Діві Марії, святому Ангелові-Охоронителеві моему, всім святим о тобі, отче духовний, в усіх гріхах своїх, якими я прогнівив Господа Бога мого від попередньої моєї сповіді: ділом, словом, думкою, всіма моїми почуттями, вільно і не вільно, свідомо і несвідомо.

Прощу, отче духовний, твоїх молитов перед Христом Спасителем моїм за всі гріхи мої.

Тут можна сказати отцеві духовному все те, що непокоїть тебе, затуманює розум твій і думки чисті, християнські, і те, що тягне тебе до гріхів і до лукавих.

Коли отець духовний відпускає гріхи твої, тоді поклади праву руку твою до серця свого і промов:

Боже, будь милостивий до

мене грішного і прости мені всі гріхи мої, як простив Ти, з Свого чоловіколюбства: митареві, фарисеєві, блудниці і Савлові, що гнав Тебе.

МОЛИТВА ПІСЛЯ СПОВІДІ

Слава, честь і поклоніння Тобі, безконечно Милосердний Боже, що зглянувся ласкаво на мої сльози каяття і не погордував моїм розкаяним серцем. Ти очистив мою душу і прийняв мене негідного за Свою дитину.

Але Ти, Боже, знаєш мою нестійкість, знаєш також силу та завзятість ворогів душі

моєї, тому благаю Тебе: подай мені силу витримати спокуси світу цього, подай моєму розумові світло, щоб я вже ніколи не зійшов з дороги святих заповітів Твоїх, щоб я лише Тебе одного любив і Тобі єдиному служив у всі дні життя мого. Амінь.

МОЛИТВА ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ВСЯКОГО ДОБРОГО ДІЛА

Милосердний Боже, Отче і Господи, дай мені жадати всім серцем тільки того, чого потребує від мене Твоя свята воля. У всякому ділі дай мені силу шукати перш за все виконання святих Твоїх заповідей. Настав мене на Твою праведну путь і навчи у всякій справі не сходити з неї.

Створи моє життя таким, щоб я міг робити все з волі Твоєї, дай мені силу виконати Твої святі заповіді. На всіх стежках життя мого підтримай мої слабкі сили, оборони від лукавої спокуси і благослови на все добре, чисте і святе, щоб і словами уст моїх і всіми ділами життя мого і прославляв святе ім'я Твоє, Бога Великого, для нас, людей, Милосердного Отця, і Сина, і Святого Духа, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

МОЛИТВА ПІСЛЯ СКІНЧЕННЯ ВСЯКОГО ДОБРОГО ДІЛА

Всемогутній Боже, Милосердний Отче! Я знаю, що я негідний приносити мою подяку Тобі. Ти не потребуєш нічого від мене, знаючи мою нікчемність, мою бідність перед Тобою. Але Ти дав мені ласкаво Твою заповідь приносити Тобі славословлення і подяку мого вдячного серця.

Великий Боже, Милосердний Отче! Яку, достойну величності Твоєї, подяку могу скласти Тобі я, бідний і нікчемний грішник? Все ж, віруючи у Твою милість до мене грішного, у Твою всепрощальну любов, я приношу Тобі в ім'я Сина Твого, нашого Спасителя і Визволителя, жертву хвали, жертву славословлення мого відданого Тобі і вдячного серця. Ти благословляєш мене у кожній хвилині життя мого,

Ти настановляєш мене на все добре, чисте і святе. Ти підтримуєш мене і ведеш мене по дорозі Твоїй, Ти приводиш мене терпляче до вічного блаженства у Твоїм Небеснім Царстві, прощаючи з любов'ю мої провини.

Нехай же слава, честь і поклоніння Тобі, Богу Вічному, ніколи не замовкнуть у серці моїм, нехай воно славить Тебе, Бога Милосердного, в Трійці Святій Єдиного Отця, і Сина, і Святого

Духа, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

МОЛИТВА НА ВСЯКУ ПОТРЕБУ

КОРОТКІ МОЛИТВИ
НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК

Слава Богові.
Слава Тобі, Господи, слава Тобі.
Господи, благослови.
Господи, помилуй.
Подай, Господи.
Господи, спаси і охорони.
Господи Ісусе Христе, Сину

Божий, помилуй нас. Амінь.
Господи Ісусе Христе, Сину Божий, молитвами Пречистої Твоєї Матері і всіх святих помилуй нас. Амінь.

Боже, будь милостивий до мене грішного.

Пом'яни мене, Господи, коли прийдеш у Царство Твоє.

Пресвята Тройце, Боже наш, слава Тобі.

Уповання моє – Отець, пристановище моє – Син, захист мій – Дух Святий. Тройце Свята, слава Тобі.

Все уповання моє на Тебе покладаю, Мати Божа, збережи мене під покровом Твоїм.

Пресвята Богородице, спаси нас.

Святий (ім'я святого, до якого звертаєшся) і всі святі, моліть Бога за нас.

МОЛИТВА ЗА ХВОРОГО

Владико Вседержителю, Лікарю душ і тіл, Ти понижуєш і возносиш, Ти караєш, і знову зціляєш, – відвідай же Своєю милістю болящого нашого брата, (ім'я), простягни Руку Своєю, повну зцілення та лікування! І зціли його, і підійми від ложа немочі! Заборони духу немочі, віджені від нього всяку недугу!

І коли є в ньому який прогріх чи беззаконня, ослаб, зменши, прости ради Свого Чоловіколюбства!

Так, Господи, пощади творіння Своє через Ісуса Христа, Господа нашого, з Яким Ти благословен еси, із Пресвятим, і Добрим, і Животворящим Твоїм Духом, нині і повсякчас, і на віки вічні! Амінь!

ЧИН БЛАГОСЛОВЕННЯ В ДАЛЕКУ ПОДОРОЖ

Боже, Боже наш, Ти правдива й жива дорога, Ти подорожував зо слугою Своїм Йосипом, – подорожуй же, Владико, і з рабом Твоїм, *ім'я*, і охорони його від усяких бур та підступів, і подай йому знову мир та добру силу. І верни його знову, бо він піклується чинити Правду за Твоїми За-

повідями, і щоб він був наповнений життєвого й небесного добра.

Бо Твоє єсть Царство, і слава, і Слава, Отця, і Сина, і Святого Духа, нині і повсякчас, і на віки вічні! Амінь.

МОЛИТВА НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Господи Боже, Владико всього світу видимого і невидимого, від Твоєї святої волі залежать усі дні й роки життя мого. Дякую Тобі, Отче Премилосердний, що Ти дозволив мені прожити ще один рік; знаю, що за гріхи мої я не гідний цієї милості, але Ти її даєш мені з невимовного чо-

ловіколюбства Твого. Продовжи і ще милості Твої мені грішному, продовжи життя моє в доброчесності, в мирі з усіма рідними і в злагоді з усіма ближніми.

Подай мені достаток плодів земних і все, що для задоволення потреб моїх необхідно. Найпаче ж очисти совість мою, укріпи мене на дорозі спасіння, щоб я, йдучи нею, після довголітнього життя на цьому світі, перейшовши в життя вічне, удос-

тоївся бути наслідником Царства Твого Небесного. Сам, Господи, благослови цей рік, що його починаю, і всі дні життя мого. Амінь.

МОЛИТВА НА НОВИЙ РІК

Господи Боже, всього видимого і невидимого творіння Сотворителю, Ти заснував часи і роки: Сам і нині благослови початок нового року, що ми відлічуємо від Твого втілення заради нашого спасіння. Благослови провести цей рік і багато років після нього в мирі та злагоді з ближніми нашими; зміцни й пошир Церкву Пра-

вославному, що Сам її заснував і спасенною жертвою на хресті освятив. Вітчизну нашу піднеси, охорони і прослав; довгоденство, здоров'я, достаток плодів земних і добре поліття дай нам; мене, грішного раба Твого, всіх рідних і ближніх моїх та всіх православних християн, як правдивий наш верховний Пастир, доглядай, охороняй і на путь спасенну направляй, щоб ми, йдучи нею, після довгочасного й

щасливого життя на цьому світі досягли Царства Твого Небесного і удостоїлися блаженства з усіма святими Твоїми. Амінь.

ТРОПАР ДО ХРЕСТА І МОЛИТВА ЗА БАТЬКІВЩИНУ

Спаси, Господи, людей Твоїх і благослови насліддя Твоє, перемогу побожному народові нашому на супротивників подай і Хрестом Твоїм охороняй нас – оселю Твою.

МОЛИТВА ДО ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ЮРІЯ ПЕРЕМОЖЦЯ ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТТЯ

Святий славний всехвальний великомучениче Христові Юрію! Зібрані до храму Твого і поклоняючись, перед іконою Твоею святою, ми, люди, молимо Тебе, відомий заступниче наш: моли ж з нами і за нас Бога, Якого через Його

милосердя можливо ублагати, щоб Він милостиво вислухав нас, що просимо Його благостині, щоб не відкинув усіх наших прохань про спасіння та про потреби життя нашого. Нехай же подарує людям перемогу над супротивниками і нехай зміцнить у всіх битвах військо через благодать, що Тобі дана, і нехай переможе сили ворогів наших, що повстають на нас. Щоб були вони посоромлені, а пиха і гординя їх-

ні нехай будуть знищені і нехай вони усвідомлять, що у нас є Божественна допомога. Усім, хто в скорботах та нещастях перебуває, яви всемогутній твій захист. Ублагай Господа Бога і Творця всього, щоб Він визволив нас від вічної муки, щоб ми завжди прославляли Отця і Сина, і Святого Духа, і щоб вірно визнавали заступництво Твоє, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

МОЛИТВА
ДО ВЕЛИКОМУЧЕНИКА
ДИМИТРІЯ СОЛУНСЬКОГО

Святий і славний Великомучениче Христів, Димитріє, скорий помічнику і гарачий заступниче усіх, що з вірою линуть до тебе! Стоячи з сміливістю перед Царем Небесним, випроси у Нього прощення гріхів наших, та щоби визволитись нам від всепагуб-

ної хвороби, землетрусу, потопу, вогню, меча і вічного покарання. Благай доброту Його, щоб Він щедрим був до міста нашого і до всякого міста, села і країни. Випроси у Царя дарувати перемогу та звитягу християнам над ворогами їх, для всієї ж Держави нашої випроси спокій, тишу, міцність у вірі та успіхи в чеснотах і побожності. А усім нам, що вшановуємо почесну пам'ять Твою, виблагай благодатне

зміцнення на справи благі, щоб ми все добре та вгодне для Владики нашого Христа Бога тут чинили, та сподобилися за твоїми молитвами наслідувати Царство Небесне для вічного прославлення Його з Отцем та Святим Духом. Амінь.

ПСАЛОМ 90

Хто живе під охороною Всевишнього, той під покровом Бога Небесного оселиться. Каже він до Господа: «Ти пристановище і захист мій, Бог мій, і я уповаю на Тебе». Він спасе тебе від сіті ловця і від пошести згубної. Плечима Своїми Він захистить тебе, і під тінню крил Його ти надійно спочиватимеш. Обо-

роною тобі буде правда Його. Не побоїшся страху вночі, ані стріли, що летить удень. Ані пошести, що ходить у темряві, ані напасти духа зла опівдні. Впаде біля тебе тисяча, і десять тисяч праворуч тебе, але до тебе не наблизиться. Тільки очима твоїми будеш дивитися і помсту над беззаконними бачити. Бо ти сказав: «Господь – надія моя», і Всевишнього ти обрав за оборонця собі. Отже, не прийде до тебе ли-

хо, і пошесть не наблизиться до оселі твоєї. Бо Він ангелам Своїм звелить, щоб охороняли тебе на всіх путях твоїх. На руках вони понесуть тебе, щоб нога твоя не спіткнулася об камінь. На гаспида й василиска ти наступатимеш і потопчеш лева й змія. Бо каже Господь: «За те, що він поклав надію на Мене, Я визволю його і захищу його, бо він знає ім'я Моє. Буде кликати Мене, Я почую його; буду з ним у

скорботі, визволю його і прослаблю його. Довгим життям обдарую його і дам йому спасіння Моє».

ТАЇНСТВО ХРЕЩЕННЯ

Таїнство хрещення є таке священнодійство, в якому віруючий у Христа, через **триразове занурення тіла у воду**, закликаючи ім'я Пресвятої Тройці – **Отця, і Сина, і Святого Духа, омивається** від первородного гріха, а також від усіх гріхів, вчинених ним до хрещення, **відроджується** благодаттю Духа Святого в нове

духовне життя (духовно народжується) і **робиться членом Церкви**, тобто благодатного Царства Христового.

Таїнство хрещення встановив Сам Господь наш Ісус Христос. Він освятив хрещення Своїм власним прикладом, охрестившись від Іоана. Потім, після Воскресіння Свого, Він дав апостолам повеління: **«Йдіть, навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа».**

Хрещення необхідне кожному, хто бажає бути членом Церкви Христової. «Якщо хто не народиться **водою і Духом**, не може увійти у Царство Боже», – сказав Сам Господь.

Для прийняття хрещення необхідні віра і покаяння. Православна Церква хрестить немовлят за вірою їхніх батьків і хрещених батьків. Для цього і бувають при охрещенні хрещені батьки, щоб поручитися перед Церквою

за віру охрещуваного. Коли він підросте, вони зобов'язані навчити його віри і потурбуватися про те, щоб їхній хрещеник став істинним християнином. Це священний обов'язок хрещених батьків, і вони тяжко грішать, якщо нехтують цим обов'язком. А на те, що благодатні дарування даються за вірою інших, нам дана вказівка у Євангелії, при зціленні розслабленого: **«Ісус, побачивши віру їхню (тих,**

хто приніс хворого), **говорить розслабленому: чадо, відпускаються тобі гріхи твої».**

Деякі протестантські віровчення вважають, що не можна хрестити немовлят, і осуджують православних за здійснення таїнства над немовлятами. Але основою для хрещення немовлят послужило те, що хрещення замінило старозавітне обрізання, яке чинилося над восьмиденними немовлятами (хри-

стіянське хрещення названо обрізанням «нерукотворним»); і апостоли хрестили цілі родини, де, безсумнівно, були і діти. немовлята, як і дорослі, причетні до первородного гріха і мають потребу в очищенні від нього. Сам Господь сказав: **«Пустіть дітей приходити до Мене і не забороняйте їм; бо таких є Царство Боже».**

Оскільки хрещення є духовне народження, а народжується людина один раз, то

й Таїнство хрещення над людиною здійснюється один раз. **«Один Господь, одна віра, одне хрещення».**

ТАЇНСТВО ПОКАЯННЯ

Покаяння є Таїнство, в якому віруючий сповідує (розкриває усно) свої гріхи Богу в присутності священника і отримує через священника прощення гріхів від самого Господа Ісуса Христа.

Ісус Христос дав святым **апостолам**, а через них і всім **священникам** владу відпускати (прощати) **гріхи**: **«При-**

йміть Духа Святого. Кому відпустите гріхи, тим відпустяться; на кому залишите, залишаться».

Ще Іоан Хреститель, готуючи людей до прийняття Спасителя, проповідував «хрещення на покаяння для відпущення гріхів... І всі хрестилися в річці Йордані від нього, **сповідаючи** гріхи свої».

Св. апостоли, отримавши на це владу від Господа, звершували Таїнство покаяння: **«Багато хто з тих, що**

увірували, приходили, **сповідаючи і відкриваючи** діла свої».

Для отримання прощення (відпущення) гріхів від того, хто сповідується (кається) вимагається: примирення з усіма ближніми, щирий жаль через свої гріхи і усне сповідання їх, твердий намір виправити своє життя, віра в Господа Ісуса Христа і надія на Його милосердя.

В особливих випадках на того, хто кається, наклада-

ється «епітімія» (слово грецьке – заборона), або покута, яка вимагає благочесливих вчинків і деяких обмежень, спрямованих на подолання гріховних звичок.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ

Літургія – найважливіше богослужіння, під час якого здійснюється святе Таїнство причастя (св. євхаристія), встановлене Господом нашим Ісусом Христом у четвер увечері, напередодні хресних Його страждань. Умивши ноги Своїм апостолам, щоб показати їм приклад смирення, Господь воздав хвалу Богу

Отцю, взяв хліб, благословив його, переломив і дав апостолам, промовляючи: **«Прийміть, споживайте: це є тіло Моє, що за вас ламається»**; потім він узяв чашу з виноградним вином, також благословив її і подав апостолам, промовляючи: **«Пийте з неї всі: це є кров Моя Нового Завіту, що за вас і за багатьох проливається на відпущення гріхів»**; причастивши їх, Господь дав заповідь завжди чинити це

таїнство: **«Це чиніть на спомин про Мене»**.

ТАЇНСТВО ПРИЧАСТЯ

Причастя є Таїнство, в якому віруючий (православний християнин), у вигляді хліба і вина, приймає (споживає) істинне тіло і кров Господа Ісуса Христа і через це таємниче з'єднується з Христом і стає причетником вічного життя.

Таїнство святого причастя установив Сам Господь наш Ісус Христос під час остан-

ньої Тайної вечері, напередодні Своїх страждань і смерті. Він Сам звершив це Таїнство: «Взявши хліб і подякувавши (Богу Отцю за всі Його ласки до роду людського), розламав і подав ученикам, промовивши: **«Прийміть, споживайте: це є Тіло Моє, що за вас ламається**; це чиніть на спомин про Мене. Також, узявши чашу і подякувавши, подав їм, кажучи: **пийте з неї всі; це є кров Моя Нового Завіту,**

що за вас і за багатьох проливається на відпущення гріхів. Це чиніть на спомин про Мене».

Так Ісус Христос, встановивши Таїнство причастя, заповідав ученикам звершувати його завжди: **«Це чиніть на спомин про Мене»**.

МОЛИТВИ ПЕРЕД СВЯТИМ ПРИЧАСТЯМ

МОЛИТВА ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО, 1-ША

Владико, Господи Ісусе Христе, Боже наш, Джерело життя і безсмертя. Творче всього творіння видимого й невидимого, Рівновічний і Співбезпочатковий Сину Безпочаткового Отця! Ти з безмірної

благости в останній час тіло прийняв і був розп'ятий і похований за нас, невдячних і нерозсудливих, і Твоєю Кров'ю обновиш понівечену гріхом природу нашу. Сам, Безсмертний Царю, прийми покаєння і від мене грішного і нахили вухо Твоє до мене і вислухай слова мої. Бо згрішив я, Господи, згрішив перед небом і перед Тобою і став недостойним поглянути на висоту слави Твоїї, бо я прогніви Твою благість,

порушив Твої заповіді і не послухав Твоїх повелінь. Але Ти, Господи, незлопам'ятливий, довготерплячий і многолюбовний, не віддавай мене на погибель з беззаконнями моїми і навернення мого чекаєш. Бо Ти ж, Господи, сказав через пророка Твого: «Не бажаю Я смерті грішника, але нехай він покається і буде живий». Бо Ти, Владико, не хочеш погубити творіння рук Твоїх, і не люба Тобі погибель людська,

але хочеш, щоб усі спаслися і до пізнання істини прийшли. Тому і я, хоч і недостойний неба і землі, і цього до-часного життя, бо всього се-бе піддав гріхові, віддав у неволю пристрастям і осквернив Твій образ; але Твоїм ділом і творінням бувши, я, окаянний, не втрачаю надії на своє спасіння і приходжу, на Твоє безмірне милосердя надію поклавши. Прийми ж і мене, Чоловіколюбче Господи, як блудницю, як роз-

бійника, як митаря і як блудного, і візьми мій важкий тягар гріхів Ти, що гріхи світу взяв, що зцілюєш немочі людські, що кличеш до Себе і заспокоюєш знеможених і обтяжених, що прийшов покликати не праведників, а грішників до покаєння. Очисти мене від усякої скверни тілесної і навчи мене приступати до святощів зі страхом Твоїм, щоб, приймаючи в чистім свідоцтві сумління мого частину святощів Твоїх,

я з'єднався з Святим Твоїм Тілом і Кров'ю і щоб Ти жив і перебував у мені з Отцем і Святим Твоїм Духом. Так, Господи Ісусе Христе, Боже мій, не на осуд нехай буде мені причастя пречистих і животворчих Твоїх Таїн, і нехай не буду я немічний душею і тілом, недостойно причастившись їх. Але дай мені аж до останнього зітхання мого неосудно приймати частину святощів Твоїх на спільність із Духом Свя-

тим, на шлях до життя вічного і на добру відповідь на страшнім суді Твоїм; щоб і я з усіма обранцями Твоїми був спільником нетлінних Твоїх благ, які Ти підготував для тих, що люблять Тебе, Господи; вони ж прославляють Тебе повіки. Амінь.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Найголовніше свято року
Великдень (Пасха).

Дванадцять найбільших свят року
(Дванадцять свят)

1. Вхід Господній в Єрусалим (Вербна неділя) – за тиждень до Великодня.
2. Вознесіння Господнє – на 40-й день після Великодня.

3. П'ятдесятниця, або Троиця (Зелені свята) – на 50-й день після Великодня.
4. Різдво Пресвятої Богородиці – 21 вересня (8 вересня за ст.ст.).
5. Воздвиження Чесного Хреста Господнього – 27 вересня (14 вересня за ст.ст.).
6. Введення до храму Пресвятої Діви Марії – 4 грудня (21 листопада за ст.ст.).
7. Різдво Христове – 7 січня (25 грудня за ст.ст.).

8. Хрещення Господнє (Йорданські свята) – 19 січня (6 січня за ст.ст.).
9. Стрітення Господнє – 15 лютого (2 лютого за ст.ст.).
10. Благовіщення Пресвятої Богородиці – 7 квітня (25 березня за ст.ст.).
11. Преображення Господнє (другий Спас) – 19 серпня (6 серпня за ст.ст.).
12. Успіння Пресвятої Богородиці – 28 серпня (15 серпня за ст.ст.).

Великі свята

1. Покрова Пресвятої Богородиці – 14 жовтня (1 жовтня за ст.ст.).
2. Св. великомученика Дмитра Солунського – 8 листопада (26 жовтня за ст.ст.).
3. Собор св. архистратига Михаїла та Небесних Сил безтілесних – 21 листопада (8 листопада за ст.ст.).
4. Св. Миколая Чудотворця – 19 грудня (6 грудня за ст.ст.).

5. Обрізання Господнє; св. Василя Великого – 14 січня (1 січня за ст.ст.).
6. Трьох святителів: Василя Великого, Іоана Золотоустого та Григорія Богослова – 12 лютого (30 січня за ст.ст.).
7. Св. великомученика Юрія Переможця – 6 травня (23 квітня за ст.ст.).
8. Різдво Іоана Предтечі – 7 липня (2 червня за ст.ст.).
9. Св. апостолів Петра і Павла – 12 липня (29 червня за ст.ст.).

за ст. ст.).

10. Св. рівноапостольного князя Володимира – 28 липня (15 липня за ст. ст.).
11. Перенесення Чесного древа Хреста Господнього (1-й Спас); Хрещення Руси-України; семи мучеників Маккавеїв, матері їхньої Соломонії та учителя Єлеазара – 14 серпня (1 серпня за ст. ст.).
12. Усікновення голови св. Іоана Хрестителя – 11 вересня (29 серпня за ст. ст.).

Пости

Багатоденні

1. Великий піст починається за сім тижнів перед Великоднем (6 тижнів посту і Страсний тиждень).
2. Пилипівка, або Різдвяний піст, починається 28 листопада і триває до Різдва Христового (7 січня).
3. Петрівка починається через тиждень після Зелених свят і триває до Петра

і Павла (12 липня).

4. Спасівка, або Успенський піст, починається 13 серпня і триває до Успіння Пресвятої Богородиці (28 серпня).

Одноденні

1. Воздвиження Хреста Господнього – 27 вересня.
2. Йорданський Святий вечір – 18 січня.
3. Усікновення голови св. Іоана Хрестителя – 12 ве-

ресня.

4. Середа і п'ятниця щотижня.

Немає посту по середах і п'ятницях у загальниці, а саме: під час Різдвяних свят (крім Йорданського Святого вечора), тижня після неділі митаря і фарисея, тижня після м'ясопусної неділі, Світлого тижня (після Пасхи) і тижня по П'ятдесятниці.

Церковний календар цілого року (за новим стилем)

Січень

1. Св. мч. Воніфатія, прп. Іллі Муромця Печерського.
2. Св. щмч. Ігнатія Богоносця, прп. Ігнатія, архим. Печерського.
3. Св. мц. Юліянії, прп. св. отця Петра, митр. Київського і всієї Руси.
4. Св. вмц. Анастасії Узорішительниці.

5. Свв. 10 мчч. на Криті.
6. Надвечір'я Різдва. Прпмцц. Євгенії, Клавдії.
7. **Різдво Господа нашого Ісуса Христа.**
8. **Собор Пресвятої Богородиці.**
9. **Св. ап., первомч. архидияк. Стефана.**
10. Свв. 20 000 мчч. Никомидійських.
11. Свв. 14 000 дітей, убитих у Віфлеємі.
12. Свмц. Анисії.
13. Віддання свята Різдва

Христового. Прп. Меланії Римлянки.

14. **Обрізання Господа нашого Ісуса Христа, і св. Василя Великого, і свт. Петра Могили.**
15. Св. Сільвестра, папи Римського, прп. Серафима Саровського.
16. Св. прор. Малахії, мч. Гордія.
17. Собор 70 апп, прп. Феоктиста, прп. Ахілі, дияк. Печерського.
18. Надвечір'я Богоявлення.

Феопемпта і Феони, мчч.

19. **Богоявлення Господнє.**
20. + Собор св. прор. Іоана, Предтечі і Хрестителя Господня.
21. Прп. Георгія Хозевіта, і Єміліана Спов., і прп. Григорі Печерського.
22. Св. мч. Полієвкта, св. Филипа, митр. Московського.
23. Св. Григорія, еп. Ниського.
24. Прп. Феодосія Великого, спільних чернечих житій начальника.
25. Св. мц. Тетяни, св. Сави

Сербського.

26. Свв. мчч. Єрмила і Статоніка.
27. Прпп. отців у Синаї і Раїфі, рівноап. Ніни. Віддання Богоявлення.
28. Прп. Павла Фівейського та Іоана Кушника.
29. Поклін оковам св. ап. Петра.
30. + Прп. Антонія Великого.
31. Свв. Афанасія і Кирила, архиеп. Олександрійських.

Лютий

1. Прп. Макарія Єгипетського.
2. +Прп. Євфимія Великого.
3. Прп. Максима Спов.
4. Св. ап. Тимофія, прпмч. Анастасія Печерського.
5. Св. сщмч. Климента, єп. Анкирського.
6. Прп. Ксенії Римлянки.
7. + Св. Григорія Богослова, архиеп. Константинопольського.
8. Прп. Ксенофонта і дружини його.

9. + Перенесення мощей св. Іоана Золотоустого.
10. Прп. Єфрема Сиріна, св. Єфрема Печерського, єп. Переяславського.
11. Перенесення мощей сщмч. Ігнатія Богоносця.
12. **Собор трьох святителів: Василя Великого, Григорія Богослова і Іоана Золотоустого.**
13. Свв. безср. Кира і Іоана.
14. Мч. Трифона.
15. **Стрітіння Господнє.**
16. Прав. Симеона Богопри-

- емця і прор. Анни.
17. Прп. Ісидора Пелусиота.
 18. Св. мц. Агафії, св. Феодосія, арх. Чернігівського.
 19. Прп. Вукола, єп. Смирнського.
 20. Прп. Парфенія, єп. Лампсакійського.
 21. Св. вмч. Феодора Стратилата.
 22. Св. мч. Никифора. Віддання Стрітіння.
 23. Св. мч. Харалампія, прп. Прохора Печерського.
 24. Св. сщмч. Власія, єп. Се-

- вастійського.
25. Св. Мелетія, архиеп. Антиохійського; св. Олексія, митр. Московського.
 26. Прп. Мартиніана.
 27. Прп. Авксентія, рівноап. Кирила, уч. слов.
 28. Св. ап. Онисима, прп. Пафнутія, затворника Печерського.

Березень

1. Свв. мчч. Памфила і Порфирія.

2. Св. вмч. Феодора Тирона.
3. Св. Льва, папи Римського, св. Флавіана.
4. Свв. апп. Архипа, Филімона, мч. рівноап. Апфії.
5. Прп. Льва, єп. Катанського, прп. Агафона Печерського.
6. Прп. Тимофія, св. Євстахія Антиохійського.
7. Свв. мчч. в Євгенії, прп. Афанасія.
8. Сщмч. Полікарпа, єп. Смирнського.
9. + 1 і 2 знайдення глави

- Іоана Хрестителя.
10. Св. Тарасія, архиеп. Константинопольського.
 11. Св. Порфирія, архиеп. Газі.
 12. Прп. спов. Прокопія Декаполіта.
 13. Прп. Василя спов., прп. Касіяна.
 14. Св. прпмч. Євдокії.
 15. Св. сщмч. Феодота, єп. Киринейського.
 16. Свв. мчч. Євтропія, Клеоника і Василиска.
 17. Прп. Герасима і мч. Павла.
 18. Свв. мчч. Конона, Леоні-

- да, Іраїди.
19. Свв. 42 мчч. в Амморії.
 20. Свв. сщмч. Василя, прп. Павла.
 21. Прп. Теофілакта, спов., єп. Никомідійського.
 22. + Свв. 40 мч. Севастійських.
 23. Свв. мчч. Кодрата і Кипріяна.
 24. Св. Софронія, патр. Єрусалимського.
 25. Прп. Феофана спов., св. Григорія Двоєслова.
 26. Св. Никифора, патр., Христини, мч.

27. Прп. Венедикта, Феогноста, митр.
28. Свв. мчч. Агапія, Олександра.
29. Свв. Савина, Юліана.
30. Прп. Олексія, чоловіка Божого.
31. Св. Кирила, архиеп. Єрусалимського.

Квітень

1. Свв. мчч. Хрисанфа і Дарії.
2. Прп. Іоана, Сергія, Світлани, мчч.

3. Прп. Якова, єп. і спов.
4. Св. сщмч. Василя.
5. Св. прпмч. Никона, Лідії, мц.
6. Прп. Захарії, св. Якова, спов.
7. **Благовіщення Пресвятої Богородиці.**
8. Собор архангела Гавриїла.
9. Прп. Матрони Солунської.
10. Прпп. Іларіона Нового, Стефана, чудотворця.
11. Прп. Марка, єп. Арефусійського.
12. Прп. Іоана Ліствичника.

13. Прп. Іпатія, еп., св. Іони, митр.
14. Прп. Марії Єгипетської.
15. Прп. Тита, чудотворця.
16. Прп. Микити, спов.
17. Прпп. Йосифа Піснеписця, Георгія Малейна.
18. Св. мч. Феодула.
19. Св. Євтихія, патр. Константинопольського.
20. Прп. Георгія, еп. Мілітинського.
21. Св. апп. Іродіона, Агава; прп. Нифонта Печерського.
22. Св. мч. Євпсихія.

23. Свв. мчч. Терентія, Максима.
24. Св. сщмч. Антипи, еп. Якова, прп.
25. Прп. Василя, спов., еп. Парійського.
26. Св. сщмч. Артемона.
27. Св. Мартина Спов., папи Римського, мчч. Антонія, Іоана, Євстафія.
28. Свв. апп. Аристарха, Пуда і Трофима.
29. Свв. мцц. Агапії, Ірини, Галини.
30. Прпп. Симеона, Акакія, еп.

Травень

1. Прп. Іоана, св. Косми, мч. Віктора.
2. Прп. Іоана Ветхопечерника, св. Георгія спов.
3. Прп. Феодора, свв. Григорія і Анастасія.
4. Св. сщмч. Януарія, еп., мч. Феофора.
5. Прпп. Феодора, Віталія, блгв. Всеволода.
6. + Св. вмч. Георгія Побідоносця (Юрія Переможця), мц. Олександри.

7. Св. мч. Сави Стратилата.
8. + Св. Марка, ап. і євангеліста.
9. Св. сщмч. Василя, еп. Амасійського.
10. Св. мч. Симеона, прп. Стефана, еп. Волод.-Воллинського.
11. Свв. апп. Ясона і Сосипатра.
12. Свв. 9 мчч. в Кизиці, прп. Мемнона.
13. + Св. ап. Якова, мч. Максима.
14. Прор. Ієремії, сщмч. Ма-

- карія, митр. Київського, св. Тамари.
15. Св. Афанасія, патр. Олександрійського, свв. мчч. Бориса і Гліба.
 16. Прп. Феодосія Печерського, мч. Тимофія.
 17. Прпмц. Пелавгії.
 18. Св. мц. Ірини.
 19. Св. Іова Багатостраждального, прп. Іова Почаївського.
 20. Пам'ять явлення Христа, мч. Акакія.
 21. + Св. ап. і євангеліста Іоа-

- на Богослова, пр. Арсенія Працелюбного, Печерського.
22. + Перенесення мощей св. Миколая.
 23. Св. ап. Симона Зилота.
 24. Сщмч. Мокія; свв. рівноап. Мефодія і Кирила, уч. слов.
 25. Свв. Єпіфанія і Германа, патр. Єрмогена.
 26. Св. мц. Глікерії; прп. Макарія Овруцького.
 27. Св. мч. Ісидора, прп. Микити, затворника Печер-

- ського.
28. Прп. Пахомія Великого, прп. Ісайї, чудотворця Печерського.
 29. Прп. Феодора Освященного.
 30. Св. Андроника, ап.
 31. Св. мч. Феодота Анкірського.

Червень

1. Св. сщмч. Патрикія, Корнилія прп.
2. Свв. мчч. Фалалея, Олек-

- сія, мит. Московського.
3. + свв. Константина і Єлени.
 4. Св. мч. Василиска.
 5. Прп. Михаїла, еп., прп. Євфросинії.
 6. Прпп. Симеона Дивногорця, Микити Стовпника.
 7. + Третє знайдення глави св. Іоана Хрестителя.
 8. Св. Карпа, ап., вмч. Георгія Нового.
 9. Св. сщмч. Ферापонта.
 10. Прп. Микити, еп.
 11. Св. прпмц. Феодосії діви.
 12. Прп. Ісаакія Далматського.

13. Св. ап. Єрмія і мч. Єрмея.
14. Свв. мчч. Юстина Філософа, Харитона, прп. Агапіта Печерського.
15. Св. Никифора, патр., вмч. Іоана Сочавського.
16. Свв. мчч. Лукиліана, Клавдія, Лукіана.
17. Св. Митрофана, патр., мч. Северина.
18. Сщмч. Дорофея, блж. Ігоря.
19. Прпп. Вісаріона, Іларіона Нового.
20. Сщмч. Тимофія, еп.

21. Св. вмч. Феодора Стратилата.
22. Св. Кирила, архиеп. Олександрійського.
23. Сщмч. Тимофія, єп.
24. Свв. апп. Варфоломея і Вірнави.
25. Прпп. Онуфрія Великого, Петра Афонського.
26. Свв. мцц. Акилини, Антоніни.
27. Прор. Єлисея, св. Мефодія, патр. Константинопольського.
28. Св. прор. Амоса, св. Іони,

- митр. Московського, і прест. св. Михаїла, першого митр. Київського і всієї Руси.
29. Св. Тихона, єп. і чудотворця.
30. Св. мч. Мануїла.

Липень

1. Св. мч. Леонтія
2. + Св. ап. Юди, брата Господня.
3. Сщмч. Мефодія, єп., блгв. Гліба Волинського.

4. Св. мч. Юліана Тарсійського.
5. Сщмч. Євсевія, спов., єп. Самосатського.
6. Св. мц. Агрипини.
7. **Народження св. Іоана Хрестителя.**
8. Св. прпмц. Февронії.
9. Прп. Давида Солунського.
10. Прп. Самсона Странноприємця.
11. Кира і Іоана безср., прпп. Сергія, Германа.
12. **Свв. первоверховних апп. Петра і Павла.**

13. Собор свв. 12 апп.
14. Свв. безср. Косми і Даміана.
15. + Положення ризи Пресвятої Богородиці.
16. Св. мч. Іакінфа, митр. Филипа, прп. Анатолія, затворника Печерського.
17. Св. Андрія, архиеп. Критського, прп. Марфи.
18. Прп. Афанасія, прп. Сергія Радонезького.
19. Прп. Сисоя Вел., прп. Юліанії Ольшанської.
20. Прпп. Фоми і Акакія.

21. Св. вмч. Прокопія; Казанської ікони Божої Матері.
22. Сщмч. Панкратія, єп. Тавроменійського.
23. + Прп. Антонія Печерського.
24. Св. мц. Євфимії, блж. Ольги, княгині Київської.
25. Свв. мчч. Прокла і Іларії.
26. Собор св. арх. Гавриїла.
27. Св. ап. Акили, Онисима прп.
28. + Св. рівноап. вел. князя Володимира Великого.
29. Свв. мчч. Афиногена, Пав-

- ла, Валентини, Юлії.
30. Св. вмч. Марини (Маргарити).
31. Св. муч. Ємільяна, прп. Іоана Печерського.

Серпень

1. Прп. Макрини, прп. Серафима Саровського.
2. + Св. прор. Іллі, прпмч. Афанасія Брестського.
3. Єзакіїля прр., Симеона Юродивого.
4. Св. рівноап. Марії Маг-

- далини.
5. Свв. мчч. Трофима і Теофила. Почаївської ікони Божої Матері.
6. + Свв. мчч. Бориса і Гліба, мц. Христини.
7. + Успіння св. прав. Анни.
8. Сщмч. Єрмолая, прп. Мойсея Угриня Печерського.
9. + Св. вмч. Пантелеймона Цілителя.
10. Свв. вмч. Прохора, Никанора, Тимона і Пармена.
11. Свв. мчч. Калиника, Серафими.

12. Свв. апп. Сили і Силуана, мч. Іоана Воїна.
13. Св. Євдокима, Йосифа Аримафейського.
14. Винесення Чесного Хреста. Мчч. Маккавеїв, матері їх Соломонії. Спасівка.
15. Перенесення мощей св. ап. Стефана.
16. Прпп. Ісаакія, Далмата і Фавста.
17. Свв. семи отроків у Ефесі, прпмц. Євдокії.
18. Св. мч. Євсигнія.

19. Преображення Господнє.
20. Св. прпмч. Дометія, прп. Пимена Печерського.
21. Св. Ємільяна Спов., прп. Григорія.
22. Св. Матвія ап., Леонтія єп.
23. Св. мч. Лаврентія, архидияк.
24. Св. мч. Євпла, архидияк., прп. Федора Печерського, князя Острозького.
25. Свв. мчч. Фотія і Аникити.
26. Віддання Преображення. Прп. Максима Спов.
27. Св. Міхея, прор.

28. Успіння Пресвятої Богородиці.
29. Нерукотворного образу Господа нашого Ісуса Христа.
30. Св. мч. Мирона, прп. Аліпія, іконописця Печерського.
31. Свв. мчч. Флора і Лавра.

Вересень

1. Св. мч. Андрія Стритилата.
2. Св. прор. Самуїла.
3. Св. ап. Фадея і мц. Васси.

4. Св. мч. Агафоніка.
5. Віддання Успіння. Свв. мчч. Луппа, Іринія.
6. Сщмч. Євтихія, св. Петра, митр. Київського.
7. Свв. апп. Варфоломея, Тита.
8. Свв. мчч. Адріана і Наталії.
9. Прп. Пимена.
10. Прп. Іова Почаїаського, прп. Мойсея Мурина. Собор прпп. отців Печерських, у Дальн. печ. спочилих.
11. Усікновення глави св. Іоана Хрестителя.
12. Свв. Олександра, Іоана і

- Павла патр.
13. Положення пояса Пресвятої Богородиці; свв. Кипріяна, Геннадія.
 14. + Початок церковного року. Прп. Симеона Стовпника, Марфи.
 15. Св. мч. Маманта, св. Іоана Посника.
 16. Св. сщмч. Анфима.
 17. Сщмч. Вавили, прор. Мойсея, св. Іоасафа.
 18. Св. прор. Захарії, прав. Єлисавети, блгв. кн. Гліба.
 19. Чудо архистратига Миха-

- їла в Колосах.
20. Св. мч. Созонта.
 21. Різдво Пресвятої Богородиці. Почаївської, Холмської, Ліснянської ікон Божої Матері.
 22. Свв. прав. богоотців Іоакима і Анни; св. Феодосія Чернігівського.
 23. Свв. мцц. Минодори, Митродори і Німфодори.
 24. Прп. Феодори Олександрійської, прпп. Сергія і Германа Валаамських.
 25. Віддання Різдва Богоро-

- диці. Сщмч. Автонома.
26. Сщмч. Корнелія Сотника.
 27. Воздвиження Чесного Хреста.
 28. Св. вмч. Микити.
 29. Св. вмц. Євфимії Всехвальної, св. Кипріяна, митр. Київського.
 30. Свв. мцц. Віри, надії, Любови і матері їх Софії.

Жовтень

1. Прп. Євменія, еп., мцц. Софії, Ірини.

2. Свв. мчч. Трофима, Савватія і Доримедонта.
3. Св. вмч. Євстафія, Михаїла і Феодора, мчч. Чернігівських.
4. Віддання Воздвиження. Св. ап. Кондрата, св. Дмитрія, митр. Ростовського.
5. Прор. Іони, св. сщмч. Фоки.
6. Зачаття св. Іоана Хрестителя.
7. Св. рівноап. первомц. Фекли.
8. Прп. Євфросинії, прп. Сергія Радонезького.

9. + Св. ап. і євангеліста Іоана Богослова.
10. Св. мч. Калістрата.
11. Прп. Харитона спов., св. Вячеслава Чеського, Собор прпп. отців Печерських, у Бл. печ. спочилих.
12. Прп. Кириака, Теофана Милостивого.
13. Св. сщмч. Григорія Вірменського, св. Михаїла, першого митр. Київського.
14. + Покрова Пресвятої Богородиці; ап. Ананії.
15. Сщмч. Кипріяна; мц. Юс-

- тини.
16. Св. сщмч. Дионісія Ареопагіта.
 17. Св. сщмч. Ієрофея, еп. Афіньського.
 18. Св. мц. Харитини; свв. Петра, Олексія Київських, Іони, Филипа і Єрмогена.
 19. + Св. ап. Фоми.
 20. Свв. мчч. Сергія і Вакха.
 21. Прпп. Пелагії і Таїсії.
 22. + Св. ап. Якова Алфеева.
 23. Свв. мчч. Євлампія і Євламπίї, св. Амфілохія, еп.

- Волод.-Волинського.
24. Св. ап. Филипа, дияк.
 25. Свв. мчч. Прова, Тараха і Андроника.
 26. Св. мч. Карпа, еп., прп. Веніамина Печерського.
 27. Свв. мчч. Назарія, Гервасія, Протасія.
 28. Прп. Євфимія Нового, мч. Лукіяна.
 29. Св. мч. Лонгіна Сотника.
 30. Св. прор. Осії, прпмч. Андрія Критського.
 31. + Св. ап. і євангеліста Луки.

Листопад

1. Св. прор. Іоїля, блж. Клеопатри.
2. Св. вмч. Артемія.
3. Прп. Іларіона Великого.
4. Св. рівноап. Аверкія, єп.; Казанської ікони Божої Матері.
5. + Св. ап. Якова, патр. Ігнатія.
6. Св. мч. Арефи. Ікони Божої Матері «Всіх скорботних радість».
7. Свв. мчч. Маркіяна, Мар-

- тирія.
8. Св. вмч. Димитрія Солунського.
 9. Св. мч. Нестора, прп. Нестора, Літописця Печерського.
 10. Свв. мчч. Терентія і Ніоніли; мц. Параскеви П'ятниці; прп. Іова Почаївського.
 11. Св. прпмц. Анастасії Римлянки.
 12. Свв. мчч. Зиновія і Зиновії.
 13. Свв. апп. Стахія і Амплія.

14. Свв. безср. Косми і Даміана.
15. Свв. мчч. Акиндина і Пигасія, прп. Маркіяна.
16. Св. мч. єп. Акепсина, пресвіт. Йосифа.
17. Прп. Іоаникія Великого.
18. Свв. мчч. Галактіона і Єпистинії.
19. Св. Павла Спов., патр. Конст., прп. Луки Печ., прп. Варлаама Хутинського.
20. Свв. 33 мчч. Мелітинських, прп. Лазаря.

21. Собор св. архистратига Михаїла.
22. Св. мч. Онисифора, прп. Мотрони.
23. Св. апп. Ераста, Олімпа, Родіона, мч. Ореста.
24. Св. мчч. Міни і Віктора, прп. Федора Студита.
25. + Св. Іоана Милостивого, патр. Олександрійського.
26. + Св. Іоана Золотоустого.
27. + Св. ап. Пилипа. + свт. Григорія Палами. Запусти.
28. Свв. мчч. Гурія, Самона і Авива. Пилипівка.

29. + Св. ап. і євангеліста Матвія.
30. Св. Григорія, єп. і чудотворця.

Грудень

1. Свв. мчч. Платона і Романа.
2. Св. прот. Авдія, мч. Варлаама.
3. Прп. Григорія Декаполіта.
4. Введення в храм Пресвятої Богородиці.
5. Свв. Филімона, Архипа, єп., блгв. Ярополка Вели-

- кого.
6. Свв. Амфілохія і Григорія, єп. Волинських.
 7. Свв. мцц. Єкатерины, Августы.
 8. Віддання свята Введення. Св. сщмч. Климента Римського, Петра Олександрійського.
 9. Прп. Аліпія Стовпника, свт. Інокентія.
 10. Св. вмч. Якова Перського; прп. Палладія.
 11. Св. прпмч. Стефана Нового, св. мч. Іринарха.

12. Св. мч. Парамона, прп. Нектарія Печер.
13. Св. ап. Андрія Первозваного.
14. Св. прор. Наума, св. Філарета Милостивого.
15. Св. прор. Аввакума.
16. Св. прор. Софонії.
17. Св. вмц. Варвари, прп. Іоана Дамаскіна.
18. + Прп. Савви Освященного.
19. Св. Миколая Чудотворця, архієп.
20. Св. Амвросія, єп. Медіо-

- ланського.
21. Прп. Потапія, прп. Кирила, мц. Анфіси.
 22. Зачаття прав. Анни, коли зачала Пресвяту Богородицю.
 23. Св. мч. Мینی, св. Іоасафа Білгородського.
 24. Прпп. Даниїла Стовпника, Никона Печерського.
 25. Прп. Спиридона, єп. Трифунтського.
 26. Мчч. Євгенія, Ореста і Мардарія.
 27. Свв. мчч. Фирса, Лепкі,

- Филімона.
28. Сщмч. Єлевферія, св. Стефана Сурозького.
 29. Св. прор. Аггея.
 30. Св. прор. Даниїла, свв. Анаїї, Азарії, Михаїла.
 31. Свв. мчч. Севастяна, Зої.

**СИНОДАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
ДУХОВНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ У ЗВ'ЯЗКАХ ІЗ
ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ ТА
ІНШИМИ ВІЙСЬКОВИМИ
ФОРМУВАННЯМИ УКРАЇНИ**

Згідно рішення Священного Синоду Української Православної Церкви Київського Патріархату (журнал №17 від 15 грудня 1999 року) було створено «Управління Духовно-патріотичного ви-

ховання у зв'язках із Збройними Силами та іншими військовими формуваннями України» і призначено головою Управління проректора Київської Духовної Академії прот. Димитрія Садов'яка.

24 червня 2001 року «Управління...» зареєстровано Державним Комітетом України у справах релігій (свідоцтво №72).

Управління Духовно-патріотичного виховання у зв'язках із Збройними Силами та

іншими військовими формуваннями України Української Православної Церкви Київського Патріархату є релігійною організацією.

У своїй діяльності Управління керується Статутом про управління та Статутом Української Православної Церкви Київського Патріархату, указами Глави Української Православної Церкви – Святейшого Патріарха Київського і всієї Руси-України, постановами Помісного і

Архиерейського Соборів і Священного Синоду, а також Статутом, котрий затверджується Священним Синодом Української Православної Церкви Київського Патріархату.

Завданням Управління є забезпечення взаємодії Української Православної Церкви з командуванням військових частин, підрозділів, з'єднань, закладів, установ та інших структур Збройних Сил України та інших військових

формувань України, координація і практичне забезпечення пастирської і духовно-просвітницької діяльності Церкви серед військовослужбовців, співробітників підрозділів охорони громадського порядку.

Управління представляє: Українську Православну Церкву в її відносинах з керівництвом військових частин та іншими структурами Збройних Сил, міністерств і відомств, у складі яких є військові фор-

мування і які забезпечують охорону громадського порядку; піклування про православних військовослужбовців та співробітників Збройних Сил та інших військових формувань України, проводить їх духовну освіту і виховання, а також відповідну пастирську роботу; здійснює церковно-громадську діяльність у сфері, що має відношення до специфіки діяльності Управління, зокрема, в галузі науки, культури, освіти, патріо-

тичного виховання, взаємодії з засобами масової інформації.

За цей короткий час існування Управління було проведено ряд досить важливих заходів, які засвідчили потребу налагодження тісного зв'язку між Православною Церквою і Збройними Силами України: зокрема при Київській Духовній академії з 2000 р. постійно проводяться богословські курси для всіх бажаючих військовослуж-

бовців Збройних Сил України. Наше Управління постійно бере участь в конференціях і інших організаційних заходах, які проводять Збройні Сили України разом із Релігійними конфесіями та Всеукраїнською Радою Церков.

Управління знаходиться за адресою:

01601 м. Київ (Михайлівський
Золотоверхий монастир)
вул. Трьохсвятительська, 8,
Київська Духовна Академія
тел.: 8-044-228-80-44;
8-044-228-89-56;
8-044-245-27-97 FAX.

Наша веб-сторінка:
www.kievpatriarh.org.ua/army

Наша поштова скринька:
editor@zolotoverh.info